

DE MISSA.

CAP. XV.

Christiane frater, tetras & horrendas blasphemias in sacrosanctum & tremendum Missæ sacrificium in hoc capite audire compelleris. At hoc persuasissimū habere debes, quod sacrosanctā illam institutionem, iustissimus, potentissimus & sapientissimus dominus nunquam passurus esset, eiusmodi execrandis & sacrilegis blasphemijs & abominationibus aspergi, nisi vsque adeo esset omnipotens & bonus, vt de tanto malo etiam beneficeret, & id quod hostis ille salutis electorum, in perniciem eorum machinatur, in adiutorium salutis eorum cōuertere possēt & vellet. Sane hoc mihi non exiguum bonum videtur, quod ex ista infernali blasphemiarum intemperie, vel minimis Christi membris constare lucidissime potest, blasphemos istos ecclesiæ Christi hostes spiritu sathanico agitari, eiúsque cestro percitostam petulanter in Christū, Christi que sponfam grassari. Ac proinde tanquam extremas salutis fideiū pestes, esse eos summo studio deuitandos atque detestandos. Oremus filium Dei Iesum, vt cōtumaces istos & immanes hostes aut misericorditer conuertat, aut si ea misericordia per contumacē rebellionē profusus indigni facti sunt, eos potenti virtute sua comprimat, nec diu in ecclesiā suā grassari permittat.

M m iij Pri-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Primum igitur super verba Christi: hoc facite in mei memoriam: sacrificium Missæ, dixi rectè & solidè à Catholicis extractum esse, quia verborū Christi sensus sit: hoc quod ego feci, deinceps vos meo exemplo facite, idque in mei commemorationem. Sicut igitur Christus consecrauit panem in corpus suum, & vinum in suum sanguinem, idque in oblationem & sacrificium incruentum, Deo acceptissimum: ita & ipsi panem & vinum consecrarent in oblationem nouam & incruentam, idque in recordationem Christi, hoc est, in oblationem commemoratiuam, & representatiuam oblationis in cruce peragenda.

Hic iam cauillatur Illyricus: *Vnde, inquit, hoc probas mi Tiletane? aut quis tandem euangelista id affirmat? Noui fortasse euangelista Iebusita id docent. quibus credendum est, quia spiritus eis iam reuelauit.*

Respondeo, mi Illyrice, nos Catholicos à Dionysio Areopagita, à Iulino Martyre, ab Ireneo, à Cypriano, ab Augustino, ab Hieronymo, Chrysostomo, ac alijs innumeris scriptoribus ecclesiasticis duo quædam didicisse: nempe quod verba, hoc facite, eum sensum habeant, vt mandet Christus Apostolis suis, vt quod ipse fecit, id ipsi faciant: nempe vt conficiant diuina sacramenta, ac confecta populo dispensent: Non autem, vt tu contendis, ad solam communionem esse referenda. Alterum, quòd consecratio panis & vini in corpus & sanguin-

sanguinem, fuerit vera oblatio, & sacrificium corporis & sanguinis.

Ac Dionysii & Iustini sententiæ postea recitandæ erūt. Interim luce meridiana clarius est, quod vterque scribat, sacerdotem profiteri, se non temerè atque audacter ad conficienda sacramenta accedere: sed fiducia & autoritate mandati eius, dum dixit: Hoc facite in mei commemorationem. De oblatione & sacrificio, an sit ab eis asserta, nondum hic ago: sed hoc dico, euidentissimū esse, eos exponere verba, hoc facite, non de sola communione, sed de tota actione Christi.

Irenee sunt clarissima verba: Noui testamenti Christus nouam docuit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in nouo testamento. de quo in duodecim prophetis Malachias.

Irene⁹ aduersus hæres. Valen. li. 4. ca. 32.

Sunt & æquè clara Cypriani verba: Si Iesus Christus, dominus & noster Deus, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri primus ipse obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, vtique ille sacerdos, verè vice Christi fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verū & plenū tunc offert in ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christū videat obtulisse.

Cypr. epi. sto. 3. li. 2.

Augustini quoque testimonia sunt innumera. Vnicū tantum adscribā tribus verbis: Christiani, inquit, peracti iam eiusdē sacrificij memo-

Aug. cōtra Faustum. li. 20. ca. 18.

riam celebrant sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi. Reliqua eiusdem patris, ac aliorum testimonia, quandoquidem obuia omnibus sunt & nota, adscribere non existimo necessarium.

Responso.

Igitur horum patrum Apostolica (vt Ireneus disertè dicit) doctrina edoctus mi Illyrice, dum non reperio alibi vnquam Christum consecrante panem in corpus, & vinum in sanguinem, diuinaque sacramenta confecisse, quàm in extrema illa cum Apostolis sacrosancta cœna: nec vnquã aliàs functum esse sacerdotio secundum ordinem & ritum Melchisedech, hoc est, obrulisse patri panem & vinum in mysterio. Verissimum quoque esse, cum sit à patre constitutus sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quod aliquando eo sacerdotio sit functus, & panem & vinum Deo obtulerit & sacrificauerit (de cauillationibus tuis de sacerdotio secundum ordinem Melchisedech mox tibi respondebimus) ad probationem adsumpsi euangelistã Lucam. Cùm enim ille duplicem cœnam describat, nempe duplicem calicem, ac veteris agni Paschalis disertè mentionem faciat, qui ad veterem cœnam pertinebat, visus est mihi Christus in altera cœna noui scilicet testamenti, nouum agnum, ac noui agni oblationem, tanquam sacerdos secundum ordinem Melchisedech instituisse: quem vice eius (vt ait Cyprianus) ministri eius sacerdotes in ipsius memoriã vsq; ad eius aduentum Deo patri offerrent. Sicque perpetua perseueraret

Lucæ 22.

ret

ret mortis Christi & beneficiorum eius memoria, non solum prædicationibus sacerdotum, inquit Dionysius, sed etiam celebrationibus sacramentorum. Atque hæc est expressa diui Hieronymi in Matthæum sententia: postquam typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui cor hominis confirmat, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum: vt quomodo in præfiguratione eius, Melchisedech summi Dei sacerdos panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis representaret.

Haud ignoramus Illyrice, mundum agnū per veterē illum Paschalem figuratū, esse Christum dominum in cruce immolatum, quod nos docere studeo ex sententia Pauli 1. Cor. 5. & ex euangelistæ Ioan. cap. 19. atque in ea cruenta immolatione impletam esse figuram agni Paschalis. Sed hoc nos cum Augustinō sentimus. sicut esus agni veteris Paschalis præfigurauit manducationem agni noui illius in cruce immolati: ita etiam præfiguratam esse, agni in cruce cruentè oblati, nouam & perpetuam oblationem in mysterio spirituali, & mysticæ manducationi congruentem. Sic dicit Augustinus: quod sacrificij ecclesiæ umbræ fuerunt, omnia priorum genera sacrificiorum. Certe sacrificium Melchisedech huius mysticæ non solum manducationis, sed etiam immolationis & oblationis figura fuit. Ex hac collatione figuræ cum re

Aug cōtra
aduers. le-
gis & pro
phet. lib. 1.
cap. 18. 19.
& 20. &
Iustinus
in dialogo

cōt. Iudæ-
os idē ex-
pressissi-
me dicit.

significata ratiocinatus sum : Sicut agnus vetus non solum comesus est, sed etiam oblatus : ita agnus novus mysticus, non solum mysticē comeditur, sed etiam in mysterio, seu mysticē offerretur. Figura itaque vetus tum demum plene adimpleta est in regno Dei, quando simul immolatio mystica cum mystica manducatione instituta est, & incruenta immolatio exhibita.

Verba in
ferius cita
ta sunt.

Hanc probationem tot testibus approbatam, in evangelistæ Lucæ historicam narrationem de coenadomini duplici, non verissimē competere, tu nunquam probabis o bone.

Quia tamen videbam caullatorē posse certius testimoniū requirere, satis indicaui, totum robur probationis in evangelistæ Lucæ historia positū non esse, dum adscripsi: Quod si cuipiam fortasse videatur non satis dilucidē constare, quod post completum veterem agnum Paschalem, Christus tanquā pontifex novi testamenti, instituerit novi agni oblationem, alia sunt in scripturis testimonia perspicua & certissima.

Obiectio
Illyrici.

Sed obijcit Illyricus: *Evangelistæ non tantum de oblatione nihil dicunt, sed etiam eam evidentissimē sua recitatione excludunt ac negant. Quando enim eam sacrificasset dominus? num ante dicta verba, hoc est corpus meū, an post ea? Postea, panē offerre non potuit, quia ea dixit, iam dando apostolis panē, ut eū amplius sacrificare non quiverit. Scriptum est enim: dedit, dicens, id est, interdandū aut distribuendū dixit illa consecrationis verba. Quod si antea ea obtulit, tum vel non consecratum obtulit, vel antea, altera vice, alijsq̄, verbis consecraverat.*

Ad

Ad hoc sophisma respondeo, Quod Christus accipiens panem in manus, tanquam sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & consecrās illum in suum corpus, tanquam sacerdotio secundum ordinem Melchisedech fungens, tunc obtulit, quando panem in manus acceptum consecrauit in suum sanguinem. Atque ipsa consecratio, à sacerdote, cuius est hostias Deo offerre & sacrificia, facta, vera fuit oblatio: sicut primum creaturarum panis & vini, ita etiam corporis Christi, sub speciebus panis: & sanguinis, sub speciebus vini. Quemadmodū enim ipsa Christi passio in cruce, oblationis rationem habuit, ex eo quod sicut Paulus dicit: Ipse obtulit semetipsum immaculatum Deo: & non ex sola mortis perpeffione, (patiebantur enim & latrones, quorum passiones non fuerunt oblationes) ita & consecratio panis in corpus Christi, ex intentione ipsius sacerdotis secundum ordinem Melchisedech sacerdotio fungentis, & Deo hostiam offerentis, perspicua & perfecta est oblatio & sacrificium. Expresse istud docuit Ireneus, gloriosus Christi martyr, quando scripsit: Christus, inquit, suis discipulis dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicēs: Hoc est corpus meū. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouā docuit oblationem.

Vides

Quando
Christus
obtulerit
corpus
suum &
sanguinē

Hebr. 3.

Ireneus
lib 4 cōt.
hæres. Va-
lentiniani ca.
32. & 34.

Vides lector, sanctissimum illum & vetustissimum scriptorem disertè dicere: quod in eo fuerit Christi oblatio noua, quod panem acceptum in manus, & Deo oblatum consecrauerit in corpus suum, & vinum in sanguinem, tanquam sacerdotio secundum ordinem Melchisedech fungens, qui mox esset sacrificandus & offerendus in crucis ara, secundum ritum sacerdotij Aaronici. Nec igitur ante verba, hoc est corpus meum, nec postea obtulit: sed ipsa consecratio creaturarum panis & vini, facta à sacerdote, secundum ordinem Melchisedech sacerdotio perfungente, verissima est, & propriissima oblatio, quam instituit tum Christus, docens suos apostolos noui testamenti nouam oblationem.

*Caui-
llas-
tio.*

Verba Lu-
cæ, dedit
eis dicens
exponun-
tur Lu. 22

Matth. 26

Thomas
3. parte.
quæst. 78.
articulo 1.

Porro quod hic Illyricus verba illa euangelistæ Lucæ: dedit eis, dicens: exponit, Christum verba hæc, hoc est corpus meum, dixisse interdandum aut distribuendum, hoc est, in ipso actu distributionis, ipse de suo cerebro addit aliquid verbo Dei. Non enim habet euangelista Lucas, dedit eis, dicens: scilicet interdandum dicens: sed generaliter, dedit eis, dicens. pro quo Matthæus scripsit: dedit discipulis suis, & ait. Quoniam igitur non expresserunt disertè euangelistæ & præcise ac determinatè, quando ea verba Christus dixerit, licet ea referre ad tempus totius actionis Christi, quemadmodum docet D. Thomas in quæstionibus tertiæ partis, sic scribens: Intelligendum est, ordinem rei gestæ ab euangelistis seruatum non esse, quod frequens esse

esse apud euangelistas, Augustinus testatur in libris de consensu euangelistarum. Possit autem eam sic exprimi: Accipiens panem, benedixit, dicens: hoc est corpus meum. & deinde fregit, & dedit discipulis suis: licet idem sensus esse possit in verbis euangelij non mutatis. Nam hoc participium, dicens, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum, ad ea quae praecedunt. Non autem oportet, quod haec concomitantia intelligatur solum, respectu verbi ultimi prolati, quasi Christus tunc illa verba protulerit, quando dedit discipulis: sed potest intelligi concomitantia respectu totius praecedentis, ut sit sensus: dum benediceret, & frangeret, & daret discipulis suis, haec verba dixit: accipite & comedite. Ex ipso quoque Marco euidentissimè licet cognoscere, quod ordo narrationis non sit ab euangelistis exactè obseruatus, & determinatè politus: qui verba consecratoria sanguinis refert, postquam biberunt ex eo omnes Apostoli. Et accepto calice, inquit, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Ad haec, probatissimi interpretes sentiunt, Christum panem fractum non suis manibus apostolorum ori imposuisse: sed sicut calicem vnum distribuit omnibus, ut omnes ex eo biberent: ita partes panis duodecim imposuisse pateræ, vnde quisque sumeret. quod significatū esse volunt, dum dicitur Christus dixisse: Accipite, & comedite.

Marci 14.

Quod

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Quod postremò cauillatur Illyricus, Contendere Catholicos inter se de verbis, quibus fiat consecratio & confectio sacramenti: omnem contentionem & litem finijt œcumenicum concilium Florentinum, ita scribens: Forma huius sacramenti sunt verba saluatoris, quibus hoc conficitur sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Porro ea verba Christi hic intelligi: hoc est corpus meum: mihi quidem indubitatum est. Quod verò scribunt euangelistæ, Christum benedixisse, hoc Lucas interpretari videtur, ponens pro benedixit, gratias egit: benedictionem laudis, & gratiarum actionis intelligens, non benedictionem aut consecrationem panis. Et similiter Paulus, quemadmodum annotauit Caietanus in Cōmentarijs in Matthēū. Vnde admiror Illyricum inter contententes, aut dubitantes de forma verborū consecrationis, referre Caietanum, idque (vt habet marginalis annotatio) in expositione euangeliorum: præsertim cū in eisdem cōmentarijs expressissimè doceat, per hæc verba Christi, tanquam verè operatoria, fieri veram conuersionem panis in corpus Christi, & vini in sanguinem. atq; ecclesiam ex ipsis Christi verbis rectè confiteri transsubstantiationem.

Similiter quod diffensionem catholicorū in hoc dogmate imperito lectori offundere studet, inanis cauillatio est. Non enim dissentiant Catholici

1. Cor. 11.
Caietanus
in cōmen.
in 26. cap.
Matth.

tholici in ipsius dogmatis substantia, scilicet Christum verè sacrificasse, & obtulisse corpus suum sub speciebus panis in cœna dominica, quin potius eam constanter confitentur & approbant: sed in explicatione tanti mysterij, & eius defensione, varijs rationibus & explicationibus vsi deprehenduntur, donec post multam inquisitionem certi aliquid, & eliquati, vt ait diuus Augustinus, definitum, in generali præsertim concilio, comperiant. Ac regula fidei semper salua, variæ explicationes fenestram aperuerunt ad certum aliquid tandem & definitum constituendum.

Secundum eius sophisma est, Testimonium quod adduxeram ex Genesi, de sacrificio panis & vini à Melchisedech oblato, & ex Psalmo pariter & Apostolo ad Hebræos, quod Christus sit à patre constitutus sacerdos secundum ordinem Melchisedech: Sic Illyricus eludere conatur.

*Secundū
Sophisma
Gene. 14.
Psal. 109.
Hebr. 7.*

Respondeo, inquit, quod Melchisedech obtulerit panem & vinum Deo, probari non potest vlllo modo. Nam locus Genesis tantū de pane Abrahamo & ministris exhibitio loquitur, & nihil amplius.

*Cauillat.
Illyrici.*

Huic cauillationi obijcio testimonium Diui Hieronymi, scriptoris Catholici, & Hebraicæ linguæ peritissimi. Qui libro quaestionum Hebraicarū in Genesim, sic de Melchisedech scripsit: Melchisedech, Apostolus ad Hebræos, sine patre & matre cōmemorans ad Christū refert, & per Christum ad gentium ecclesiam: Omnis enim

*Dilutio.
Hiero. de
Hebraicis
quaestion.*

enim capitis gloria, refertur ad mēbra, eo quod præputium habens, Abrahæ benedixerit circumcilo: & in Abraham, Leui: & per Leui, Aaron. de quo postea sacerdotium. Ex quo colligi vult, sacerdotium ecclesiæ habētis præputium, benedixisse circumciso sacerdotio synagogæ. Quod autem dixit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: **●** mysterium nostrum in verbo ordinis significatur: nequaquam per Aaron, irrationabilibus victimis immolandis, sed oblato pane & vino, id est, corpore & sanguine Domini Iesu.

Epist. ad
Eusagriū.

Vides Lector, quid sentiat Hieronymus de pane & vino, siue prolati, siue oblatis à Melchisedech. Rursus quo pacto accipiat illud psalmi: secundum ordinem Melchisedech. & rursus alibi: Verti me, inquit, ad Hypolytum, Ireneum, Eusebium Cæsariensem, & Emisenum, Apollinarium quoq; nostrum, & Eustachium, qui primus Antiochenæ ecclesiæ cōtra Arrium clarissima tuba bellicum cecinit: & deprehendi horum omnium opiniones diuersis argumentationibus ac diuerticulis ad vnum compitum peruenisse, vt dicerent: Melchisedech hominem fuisse Cananæum, regem vrbis Hierusalem. & post pauca interiecta: Ordinem autē eius multis modis interpretantur, quod solus & rex fuerit & sacerdos, neque carnis & sanguinis victimas immolauerit, & brutorū sanguinem, eorū animalium exta, id est, quicquid super escam est, susceperit: sed pane & vino, simplici puroque sacri-

sacrificio Christi dedicauerit sacramentum. Sic Cyprianus, sic Ireneus: sic Græci, Photius, Theophilactus, Oecumenius, Chrysostomus, & innumer alij: quorum testimonia copiose Catholici scriptores recitant in suis scriptis. Hos igitur Illyice tuæ corruptelæ opponimus, quorum autoritatem libenter, te cum tuis reiecto, sequimur. quod & Christianum lectorem mecum facturum prorsus confido.

Sed obiicit Illyricus: *Quanam ratione Melchisedech cum Christo conuenerit, copiose agit epistola ad Hebræos: nec tamen ullam penitus sacrificij missatici, aut panarij, uinarij, mentionem facit.*

Respondeo, Apostolum, cum ex instituto cõferret Christum cum Mose, eas tantum qualitates & condiciones sacerdotis Melchisedech disertè exequi, quæ ad dignitatem personæ eius faciunt: Melchisedech, inquit, sacerdos Dei altissimi, primum quidem, qui interpretatur rex iustitiæ, deinde rex Salem, quod est, rex pacis: sine patre, & sine matre, sine genealogia, neque finem vitæ habens: assimilatus autem Deo manet sacerdos in perpetuum. Ex his igitur qualitatibus Christi dignitatem innuatam & figuratam esse dicit. nempe quod sit sacerdos Dei altissimi, sed verè æternus: cum Melchisedech non nisi secundû scripturæ quendam modum, neque initium dierum, neque finem vitæ habeat: Deinde rex iustitiæ, rex pacis, cuius sacerdotium sit verè æternum secundum Prophetam: Tu es sacerdos in æternum.

N n Hæc

Cypr. lib.
2. epist. 3.
Ireneus
lib. 4. cap.
32. 34.

Obiectio
Illyrici.

Hæc disertè executus, quæ ad dignitatem personæ pertinent, addit, quod est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & non secundum ordinem Aaron, hoc est, secundum ritum sacerdotij Melchisedech, & non secundum formam Aaronici sacrificij, quo animalia offerebantur. In quo verò consisteret ratio, ordo, & mysterium sacrificij Melchisedech, scribens Hebræis, quibus quale fuerit sacerdotium Melchisedech, ex libro Geneseos non ignotum erat, non disertè executus est, eo quod rudibus adhuc fidelibus Iudæis, Christi dignitas, Christi-que in cruce effusus sanguis cõmendandus potius erat: de quo nondum plenam & perfectam fidem habebant, sanguinem hircorum & vitulorum magnificientes. Tantũ igitur dicit, quod Christus est à patre constitutus sacerdos non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech. Quod sacri interpretes uniuersi ab exordio ecclesiæ copiosè & disertè explanauerunt de mystica panis & vini oblatione: sicut modò audiuius aliquot clara & perspicua testimonia.

*Cauilla-
tio Illy-
rici.*

Rursus cauillatur Illyricus: Quod si omnino istorum ratiocinatio valeret, sequeretur, Christum tantum panem ac vinum in sua illa missa, non etiam corpus & sanguinem obtulisse: idemq; etiam sacrificios nunc facere debere, sicut & reuera faciunt, nihil aliud præter purum panem habentes. Quod si Christus corpus suum obtulit, non igitur fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, secundum istorum intellectum. quia ille nunquam idem fecit.

Respon-

Respondeo, ineptissimā hanc esse cauillationē, quoniam ex eo contrarium potius colligitur. Si enim sacrificium Melchisedech in pane & vino, fuerit præfiguratio, vt ait Hieronymus, sacrificij Christi: consequitur quod fuerit sacrificium corporis & sanguinis sub pane & vino. Figura enim semper à veritate rei præfigurata deficit, alioqui rei ipsius veritas esset, & non figura aut similitudo. Nec sanè inanissima hæc cauillatio commouit sacros scriptores, quin de sacrificio Christi præfigurato per sacrificium Melchisedech, asseueranter & cōstanter scriberent: sacrificium Christi esse oblationem corporis & sanguinis Christi, sub symbolis panis & vini, admiranda Christi virtute & potentia conuersis in corpus & sanguinem Christi: cum in sacrificio Melchisedech tantum panis & vinum in præfiguratione oblatum sit. Vanissimæ igitur & imperitissimæ sunt hæc cauillationes: Si Christus corpus suum obtulit, non igitur fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quia ille nunquam idem fecit.

Audi cauillator Hieronymum in epistola ad Marcellum: Recurre ad Genesim, & Melchisedech regem Salem huius principem inuenies ciuitatis, qui iam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium Christianorum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit. Audi & Augustinum: Christus de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech.

August in
Plalm. 32.
cōcione 2.

N n ij Quod

Cauilla
tio.

Quod denique cauillator audet scribere, *Catholicos nihil aliud præter purum panem habere*: id nos in illum, eiusque cateruam meritò & verissimè regerere possumus, verbis vtentes Athanasij, qui, cum Macharius eius presbyter Ischyram Arrianum, hominem profanum, sacris operantem obturbasset, mensam sacram euertisset, calicem confregisset, defendit ritè id factum esse: quia Ischyras legitimus ecclesiæ minister non erat, quia legitimè ordinatus non erat, nec ecclesiastica manuum impositione consecratus.

Athanasius

Itaque etiam negat Athanasius, in illius sacris fuisse mysterium corporis & sanguinis domini.

Epiphanius

Quò pertinet etiam quod Epiphanius scribit aduersus quendam Zachæum. Cum igitur vestri ministri, qui sacram cœnam vobis instruunt, non sint legitimè per manuū impositionem more ecclesiastico ordinati, verissimum est & certissimum vos purum panem habere, & frustra de vera præsentia corporis Christi in sacramento cœnæ cum Calvinistis contendere, & infelicem populum sceleratissimè decipere.

3 Sopsiso
ma.
1. Cor. 10.

Tertiò studet eludere probationem clarissimam & solidissimam, quam ex sententia Pauli confeceram: qua inter victimas Israëlitis, & immolata dæmonijs, recenset panem & poculum eucharisticum, & inter altare Israëlitis, & mensam dæmoniorum, mensam Domini: & inter edentes victimas altaris Israëlitis, & edentes immolata dæmonijs, edentes de mēsa domini. Ex qua collatione concludit, quod Corinthij non pos-

possint simul eorum quæ immolata sunt dæmonijs, & eorum quæ immolata sunt Deo, participes esse.

Respondet Illyricus: *In eo tantum comparationem fieri, quod sicut conuiuantes in idolio de Idolothytis, faciebant se socios demoniorum: ita etiam conuiuantes in sacra cœna, domino se addicant. quod vnus homo facere nequeat, quia vnumquemque oporteat esse aut diabolo aut Christo additum.* *Cauillatio.*

Respondemus, Non solū collationem edentium siue conuiuantium ibi fieri, sed etiam immolarum hostiarum: dum comparat hostias legis & ethnicorum cum eucharistia, & non tantum conuiuantes. Deinde cùm disertè mentionem faciat altaris & mensæ, ac mensam idolorum, quæ est haud dubiè altare, in quo sacrificatum est idolis, comparet cum mensa domini, perspicuum prorsus est, quod eucharistiæ cibum participandum à fidelibus, insinuet esse prius Deo oblatum: sicut hostia quæ edenda proponebatur in lege, aut apud gentes, prius immolari consuevit, quàm proponeretur edenda. Firma igitur prorsus & immota est ratio cinatio, quæ ex collatione altaris cum altari siue mensa, & hostiarum legis vel gentium cum eucharistia, extructa est. Atque ad hunc modum explanat hunc Apostoli locum diuus Augustinus libro 1. contra aduersarium legis & prophetarum: vbi prolixè & disertè comparat sacrificia idolothyta, & sacrificia legis cum sacrificio ecclesiæ, & Israëlitis spiritualis. *Dilutio.*

Nn iij quod

Aug. lib. 1.
cap. 19. &
20.

quod est quidem sacrificium gratiarum actionis, sed in pane & vino oblatum, vti mox dicitur.

4. *Sos
pbisma.*

Quartò citaueram testimonium Malachiæ ex cap. 1. de oblatione munda, quæ in omni loco nomini domini offerenda & sacrificanda, ab ortu solis vsque ad occasum in gentibus, prophético spiritu prædicta est. Quod vaticinium iam inde ab exordio ecclesiæ acceptum semper fuisse de sacrificio & oblatione eucharistica in pane & vino secundum ordinem Melchisedech, probaueram ex sententijs antiquissimorum, & aded temporibus Apostolorum proximorum, Dionysij Areopagitæ, & Iustini martyris, præterea Irenei martyris, cui adiunxi testimonia plurima diui Augustini.

*Cauillas
110.
Malach. 1.*

Aduersus has clarissimas probationes, varia sophismata, cauillationes, & elusiones comminiscitur aduersarius. Primum, inquit, ille Malachiæ locus intelligendus est de sacrificio gratiarum actionis aut laudis. nam hoc sibi retinuit Deus, cum sacrificia Iudeorum abijceret. sicut videre est Psalmo 49. vbi Propheta sub sermone illius canit, dicens: Sacrificans laudem honorat me.

Psal. 49.

Dilutio.

Respondemus Illyrice, sacrificium laudis & gratiarum actionis, verum quidem esse sacrificium, & Deo gratum & acceptum, quando fit ex sincero corde, & Deum timente. quemadmodum declarat Psalmus 49. & eruditus commentarius Augustini in eundem Psalmum: estq; sacrificium omnibus pijs commune. Sed negamus

*August. in
commen.
Psal. 49.*

mus de quolibet laudis sacrificio locutum esse Malachiam, affirmamus autem eum proprie locutum de sacrificio quodam peculiari laudis & gratiarum actionis, quod est sacrificium in pane & vino secundum ordinem Melchisedech, quod proprium est sacrificium noui testamenti, quod per omnem locum in gentibus offerunt sacerdotes soli, qui secundum ordinem Melchisedech à Christo instituti sunt. Quod ex eo manifestum est, quod verba Malachiae pertinent ad sacerdotes: Ad vos, inquit, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum: quis in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuitè? Non est mihi voluntas in vobis, nec vltra suscipiam munus aut sacrificia de manibus vestris, quoniam non tantum in vno hoc populo Israel, cui seruiebat sacerdotium illud vetus, sed in omnibus gentibus, à solis ortu vsque ad occasum magnam erit nomen meum. Neque ex vna hac familia Aaron, sed ex omnibus gentibus, ab ortu solis vsque ad occasum novos mihi sacerdotes deligam, nouo ordine, veteri abrogato. Nec vetera illa, & in vno loco consueta offerri praescripta sacrificia suscipiam amplius de manu vestra: sed in omni orbis loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifestum est, quod novos sacerdotes, ac nouam oblationem & sacrificium, abolitis veteribus Aaronicis sacerdotibus & sacrificijs, Propheta toto orbe terrarum instituendum vaticinatus sit: vtpote quod per vetera sacrificia significatum, per novos sacerdotes

Malach. i.

secundum ordinem Melchisedech in toto orbe offerendum esset, quod verissimum est sacrificium laudis & gratiarum actionis, sed in pane & vino sacrificatum. Quam sententiam expressissime confirmat Augustinus lib. 1. contra aduersarium legis & prophetarum: Quod est, inquiring, sacratius laudis sacrificium, quam in actione gratiarum? Et vnde maiores agenda sunt Deo gratiae, quam pro ipsius gratia per Iesum Christum dominum nostrum? Quod totum fideles in ecclesiae sacrificio sciunt, cuius umbræ fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum. Et quod non intelligat sacrificium crucis, quod etiam alioqui in vno tantum loco oblatum esse constat, non in omnibus gentibus, nec in omni loco, ab exortu solis vsque ad occasum, in capite 20. scribit: Ecclesia, inquiring, quæ est Israel secundum spiritum: à quo distinguitur Israel, qui est secundum carnem, qui seruebat in umbris sacrificiorum, quibus significabatur singulare sacrificium, quod nunc offert Israel secundum spiritum. & post pauca: Noverunt qui legunt, quid protulerit Melchisedech, & benedixit Abraham, & iam sunt participes eius: vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum: Dei autem iuratio, qua scilicet iuravit: Tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech: incredulorum est increpatio. Et quod Deum non poenitebit, significatio est, quia hoc sacerdotium non mutabit. Mutavit quippe sacerdotium secundum ordinem Aaron. Vnde alius

Aug. lib. i.
cō: aduer-
sarium le-
gis & pr.
phet. ca. 18
19. 20.

propheta dicit ad eum qui carnaliter est Israel: Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus omnipotens, & hostiam non accipiam de manibus vestris. Ecce quod est secundum ordinem Aaron. Cur autem hoc non accipiat, addit, & dicit: Quia ab ortu solis vsque ad occasum glorificatum est nomen meum in gentibus, & in omni loco incensum offertur noiffini meo, & hostia pura, quia magnum est nomen meum in gentibus. Ecce quod est secundum ordinem Melchisedech. Vides lector eruditissimum Augustinum sententiam prophetę interpretantę quidem de sacrificio laudis & gratiarum actionis: sed eo proprie, quod est secundum ordinem Melchisedech, quodque offertur à nouis sacerdotibus, non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech. idq; in æternum, hoc est, in finem vsque seculorum. Non igitur sacrificium illud laudis, quod commune est, & fuit semper, omni tēpore, tam ante legē, quàm sub lege, quàm tempore euāgelicę gratiæ, prædixit offerendum propheta, abiecto veteri Aaronico sacrificio. Sed sacrificium aliquod peculiare nouo testamento, quod est sacrificium laudis & gratiarum actionis, offerendum per sacerdotes nouos, constituendos secundū ordinem Melchisedech in pane & vino. Quod verissimū est laudis & gratiarum actionis sacrificium, quia non celebratur, nisi in memoriam & recordationem gratiæ fidelibus factę in Christi cruento sacrificio.

Deprauat Illy. expressã August. sententiã.

Hæc cum ita sint, audet tamen impudens deprauator sententiam Augustini modò prolixè recitatam adducere pro sua sententia: qua contendit, prophetam tantum esse vaticinatum de sacrificio laudis generali, quod est omnibus Christianis commune: non autem de sacrificio aliquo sacerdotibus nouis proprio.

Aug. sententia in epi. ad Honoratum 120 deprauat.

Eadem impudentia audet pro suo errore adducere sententiam Augustini in lib. ad Honoratum: Filij promissionis, filij sunt beneficij, hæc est gratia, quæ gratis datur: non meritis operantis, sed miseratione donantis. Hinc gratias agimus domino Deo nostro, quod est magnum sacramentum in sacrificio noui testamèti, quod ubi, & quâdo, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, inuenies. Sanè sciebat Honoratus nondum baptizatus, Christi sacrificium in cruce oblatum, & etiam sacrificium gratiarû actionis pro illa gratia: sed antequàm baptismû peteret, nondum erat de eucharistico sacrificio secundum ordinem Melchisedech, edoctus & catechisatus.

August. in serm. cõtr. Iudæos cap. 9.

Cauillatur & de alio loco Augustini in sermone contra Iudæos, in quo celebrem quidem mentionem facit sacrificij laudis, & opponit illud sacrificio Aaronico: sed expressissimè & disertissimè significat se loqui de sacrificio quod est secundum ordinem Melchisedech, quod toto orbe terrarum, vsque ad Hierusalem populus Christianus Deo offert, per sacerdotes nouos, secundum ordinem Melchisedech, & non secundum ordinem Aaron, institutos.

Rursus

Rursus cauillatur de sentētia Augustini alia, in qua tractat non Malachiæ sententiā, vti vult deprauator : sed illam, à solis ortu vsq; ad occasum laudatur nomē Domini. quę est Psal. 112. vbi rectè dicit Augustinus : Viuum sacrificium esse, laudare nomen domini: idq; nō in Africa tantum, sed per vniuersum orbem terrę, ab exortu solis vsq; ad occasum. De quo dictum est in alio Psal. Immola Deo sacrificium laudis. vbi de sacrificio illo secundum ordinem Melchisedech nihil disertè dicendum erat. Quamquam tamen & de illo rectissimè contra Donatistas accipi posset vtriusque psalmi locus.

Postremò adducit Tertulliani sententiam in libro contra Iudæos, in calce libri, in qua interpretatur Malachiæ sententiam de sacrificijs spiritualibus, cordis contriti, & laudis seu gratiarum actionis. Sed supra satis responsum est ex verbis Augustini, sacrificium quodlibet contriti cordis & laudis, seu gratiarum actionis, esse sacrificium Deo acceptū: sed nullum esse sacratius laudis & gratiarum actionis sacrificiū, quàm illud ecclesiæ sacrificium, (cuius vmbra fuerunt omnia vetera sacrificia) quod est secundū ordinē Melchisedech. Et quoniā agebat Tertullianus cōtra Iudęos crassos & carnales, qui terrena tantū sacrificia nouerāt, satis habuit ex scripturis illos informare de spiritualibus sacrificijs, cōtriti cordis & laudis. De quibus ipsorū scripturę tam crebrò mentionem faciunt, prædicentes quoq; quod carnalia sacrificia eorum auferenda essent

Aug. lib. 2
contra lic.
Petil. c. 36

Psal. 49.

Tertull.
cōtra Iu-
dæos.

tan-

tanquam Deo ingrata . Nihil autem opus erat de mystico illo & stupendo ecclesiæ sacrificio, quod est secundum ordinem Melchisedech, differere . Quod sacrificium Tertullianum probè agnouisse constat ex eius libro de cultu foeminarum : item ad Scapulam . Et admirandum sane est, homines istos interpretari hostiam illà puram & mundam , quam in omnibus gentibus per totum orbem terrarum offerendam vaticinatus est Malachias, hostiam laudis, precum, & gratiarum actionis: cum, iuxta ipsorum doctrinam , omnis omnino quamlibet iustorum hominum iustitia & operatio sit immūda, & tanquam pannus mulieris menstruata.

Testimonia Iustini et Dionysij Areopagite. excusantur.

Inter testimonia sanctissimorum patrum & vetustissimorum, Irenei, Cypriani, Hieronymi, Augustini, citaveram etiam in Confutatione testimonia Iustini martyris & Dionysij Areopagite, quibus euidētissime & solidissime ostendi, in ecclesia semper agnitum fuisse, & religiose observatum sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech in pane & vino. Ac de eo sacrificio acceptum semper fuisse vaticiniū illud Malachiae, de quo iam satis multa diximus. Quoniam verò horum sanctissimorum martyrum, & temporibus Apostolorum vicinorum testimonijs sentit Illyricus potentissime eversum esse & conuultum suum sacrilegum dogma contra tremendum missæ mysterium, studiose & perversè molitur deprauare eas Dionysij & Iustini sententias; ad reliquas mutus, quia non habebat

habebat, quod ad tam disertas & expressas sententias obstreperet. Duorum igitur illorum ecclesiæ Christi veluti columinum sententias aduersus eius peruersas calumnias tueamur.

Citaueram Iustini sententiã ex dialogo cum Triphone aduersus Iudæos: Neque verò à quòquam Deus hostias accipit, nisi à suis sacerdotibus. Itaque omnia sacrificia, quæ suo nomine faciendã Iesus Christus tradidit, id est, in eucharistia panis & poculi, quæ omni in loco à Christianis fiunt, præoccupatione vsus Deus, sibi grata esse testatur. Quæ autem à vobis, vestrisq; illis sacerdotibus fiunt, improbat his verbis: Sacrificia quæ vestra è manibus vestris non accipiam, quod ab oriente sole ad occidentem nomen meum gloria affectum est, (ait) in gentibus, vos autem illud detestamini. In qua sententia sacerdotij noui & sacrificij in pane & poculo Deo accepti, repudiato veteri sacerdotio & sacrificio, disertè fit mentio. quod etiam disertissimis verbis semel & iterum in eodem dialogo ante hæc verba appellauit sacrificium ordinis Melchisedechini. Fit quoque disertè mentio sacerdotum, sacrificia & hostias offerentium in Christi nomine, mandato, & traditione. Denique hæc omnia prædicta dicit esse per prophetam postremum ex duodecim, qui est Malachias.

Audi iam obsecro Christiane lector calumniam Illyrici. Repetit sententiã Iustini paulò alius, & versionem longe diuersam pro sua

Testimonium Iustini ex dialogo cum Triphone.

Malach. 1.

Cauiillasio Illyrici.

autho-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

authoritate inducit . Ad eundem modum nos quoque omnes, quotquot censemur Iesu Christi nomine, quasi vnus homo in Deo conditore huius vniuersitatis, per nomen illius primogeniti filij sordidis vestibus, hoc est, peccatis exuti, ignitque per verbum vocationis eius, verè pōtiffices Dei reddimur . sicut ipse Deus testatur, dicens: Quod vbique gentium offerentur ei puræ gratae que victimæ . A nemine autem Deus victimas, nisi per sacerdotes suos, accipit . Vnde certò cōstat, quod huius nominis sacrificia, que Iesus Christus tradidit, hoc est, eucharistiam panis & poculi , vbicunque terrarum apud Christianos fiant, Deus accipiat, & grata sibi esse testetur: vestra verò, & à vestris sacerdotibus oblata recusat, dicens: Victimæ vestras non accipiam de manibus vestris, quoniam ab ortu solis vsque ad occasum nomen meum inclaruit in gentibus: vos aut̃ profanastis illud. Nunc etiam contendere pergitis, dicentes: Cessare quidem Hierosolymis victimas Israelitarum, & fastidiri à Deo, sed disperforum passim eius gētis hominum preces gratas sibi fateri, & has vocari sacrificia. Equidem & preces, & gratiarum actiones, si per homines dignos fiant, solas pro perfectis & Deo gratis haberi. Hęc enim sola sacra Christiani facienda acceperūt, vt alimento sicco atq; humido admonerentur corū, quæ propter ipsos Deus Dei filius perpeffus esse narratur.

En, inquit Illyricus, hic clarè cernis non de Mistæ oblatione, agi, sed de omnium piorum communionē: quos dicit

ait omnes perinde esse constitutos pontifices, eorumque sacrificium Deo acceptum esse, nempe communionem, preces, & gratiarum actiones, ut ipsemet exponit.

Respondeo tibi ô cauillator, dic quæso quid sibi velint hæc verba: A nemine Deus victimas, nisi per suos sacerdotes, accipit. Si de quibusuis precibus, & gratiarum actione loquitur, an pius quisque non potest precum & gratiarum actionis sacrificia Deo offerre, nisi per sacerdotes? Deinde quid sibi quæso vult, quod disertè exponit, de quibus sacrificijs loquatur: Sacrificia, inquit, quæ Iesus Christus tradidit, hoc est, eucharistiam panis & poculi, si de quibuslibet precibus pijs agit? Rursus, quid sibi vult, quod dicit: Iesum Christum hæc sacrificia facienda instituisse, repudiatis veteribus sacerdotum sacrificijs? an ideo constitutus est Christus à patre sacerdos secundum ordinem Melchisedech, ut commendaret fidelibus suis sacrificia precum & laudum? Denique quid sibi vult, quod dicit: Vestra verò, & à vestris sacerdotibus oblata recusat? Nónne insinuat, quod Christianorum, & à Christianorum sacerdotibus oblata sacrificia, sint Deo accepta? Ex his sanè perspicuum omnibus esse credo, quod non de communibus Christianorum precibus loquatur Iustinus: sed de ijs precibus, quæ Christianorum omnium nomine, in sacrificio eucharistiæ panis & poculi, per sacerdotes novos Deo oblato, sunt in cœtu ecclesiæ. Cõstabit enim clarissimè ex altero Iustini testimonio, quod in ecclesiæ

cœtu

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

*Sentētia
Iustini
clariss.
ma.*

cœtu sacerdos post exhortationem & preces, nomine totius cœtus offerre sacrificium in pane & vino sit solitus. Sed vt omnes fumi, quos hic lectoris oculis offundere studet Illyricus, dispellantur, audi lector sententiam expressam Iustini in eodem libro contra Iudæos, aliquanto post initium libri: Hinc de ijs hostijs, quas tum immolabatis, Deus per Malachiam, vnū ex duodecim, (vt antè dixi) loquitur hoc modo: Non est in vobis voluntas mea, ait dominus, nec sacrificia vestra ex manibus vestris accipiā, quod nomen meum ab ortu solis vsque ad occasum in gloria fuit in gentibus, in omniq̃ loco odores incensinomini meo offeruntur, mundumq̃ sacrificium, quod magnum est in nationibus nomen meum: vos autem illud inquinatis & polluitis. De hostijs, quæ ipsi à nobis gentibus offeruntur, id est, de pane eucharistiæ, & poculo similiter eucharistiæ, tum prædicit, cum ait: à nobis nomen suum gloria affici, à vobis autem pollui.

*Obserua
quæso
Christiano
ne lector.*

En hic clarè vides Christiane lector, Iustinum hostijs veteribus opponere hostiam nouā, quæ à gentibus offertur Deo, de eaq̃ locutum esse prophetam Malachiam: eam vero esse hostiam in pane eucharistiæ, & poculo similiter eucharistiæ. Perspicuum igitur est, quod non de communione tantum precum & gratiarum actionis, sed etiam de oblatione panis & poculi locutus sit Iustinus: quæ est oblatio missæ secundum ordinē Melchisedech. Ac veteres quidem nomi-

nomine sacrificij, & oblationis eucharistiæ, vsos esse vides, pro tota actione, qua cœtus ecclesiæ congregatus Deo per sacerdotem panem & vinum in mysterio obtulit, orauit, gratias egit, verbum Dei de Christo, eiusque pro se facta morte audiit, & simul communicauit.

Quod verò Iustinus hostiam nouam & euāgelicam, appellat hostiam panis & vini, item alimentum siccum & humidum, non excludit, transmutationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi: quia in altero testimonio, quod mox tractabimus, videbimus non de pane cōmuni, sed de pane sanctificato & consecrato sermonem esse.

Sed dices, quid sibi velit, quod dicit Iustinus: nos omnes quotquot censemur Iesu Christi nomine, quasi vnus homo in Deo conditore huius vniuersitatis, per nomen filij Dei peccatis exuti, tanquam sordidis vestibus, ignitique per verbum vocationis eius, verè pontifices Dei reddamur: sicut ipse Deus testatur, dicens: Quod vbique gentium offerentur ei puræ, gratæque victimæ. *Obiectio.*

Respondeo, Primum nostram translationem habere: Pontificium, sacerdotaleque verum genus sumus. quo non significatur aliud, quàm quod dicit beatus Petrus: Vos autem estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. & paulò superius: Ad quem accedentes lapidē viuum, ab hominibus quidem reprobatur, à Deo autem electum, & hono-

1. Petri 2.

ApoC. 5.

honorificatum, & ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum dominum nostrum. Et Ioanes in Apocalypsi: Fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes. Quibus verbis significant patres & Ioannes, eos qui credunt in Christum, & superædificati sunt super Christum, factos tanquam spirituales reges & sacerdotes: qui possunt offerre Deo spirituales hostias, elemosynas, orationes, ieiunia, cor purum & contritum: & denique hostiam panis & vini, sed non nisi per sacerdotes, peculiari, & non laico, vt ait Hieronymus, sacerdotio, quod est omnibus Christianis commune. Nam hoc est, quod Iustinus subiicit: A nemine Deus victimas, scilicet eucharistici panis & vini, accipit, nisi per sacerdotes suos. Vbi apertissime significatur, non quemlibet pium, esse sacerdotem, qui hostias panis & vini offerre possit: sed constitutos esse à Christo certi generis sacerdotes, qui eius vice patri tales hostias offerant, & per quos pij Christiani eiusmodi hostias offerant. Sunt ergo omnes quotquot Christi nomine censentur, pontifices quidam facti, vt offerant Deo laudes, preces, & gratiarum actiones: sed eucharistiæ hostias per sacerdotes noui testamenti, surrogatos in locum veterum sacerdotum Aaronicorum. Et hunc sensum manifestè insinuauit Iustinus, dum dixit: Nam & populus, & ecclesia, cum multi sint

ti sint homines numero, vt si res vna essent, vno nomine vocantur & appellantur. Sicut etiam præclare à Cypriano scriptum est: Ecclesiam esse plebem adunatam cum sacerdote. Quo dicto insinuatur, preces & hostias, quas offert sacerdos, plebis quoque preces & hostias esse: & plebem offerre hostias Deo patri per Iesum Christum Dominum nostrum, quando vnà cum sacerdote, & per sacerdotem offerunt.

Cyprian⁹

Porro quomodo piorum preces & gratiarum actiones sunt Deo gratæ hostiæ, & sacrificia, superius satis dictum est: & quomodo per sacerdotem plebs preces peculiare in hostia aridi & humidi cibi in memoriam mortis, quam filius Dei pro nobis perpeffus est, Deo patri offert. Quæ oblatio, quia populi totius nomine fit à sacerdote, rectè populi hostia & sacrificium appellatur. Hæc de priore testimonio Iustini. Nunc vindicemus & alterum à calumnia & deprauatione.

Alterum testimonium Iustini ex sine secundæ apologiæ pro Christianis ad Ant. Pium Imperatorem, citaueram: in quo abundè descriptam esse dixeram formam lyurgiæ & missæ, quæ hodiè per Romanâ ecclesiam vlrpatur & obseruatur. Inducit autem & hic nouam translationem, in qua studiosè quædam taceri & supprimi, quædam callidè commutari videntur. Citat igitur hæc verba: Nos verò sic ablutum & institutum ad fratres quos vocant,

*Alterum
testimonium
Iustini ex
citur.*

Oo ij adduci-

adducimus, ubi cœtus sunt, ut tam pro nobis, quam pro recens illustrato fiant (quod iã additur, omnibusque alijs, qui ubiq; sunt, ipse omitit) quo inueniamur per veram doctrinam, & bona opera digni obleruatores mandatorum, custodesque, & ut æternam salutẽ assequamur (hic callidẽ interponit particulam, &, ut salutis assecutionem distrahat à meritis bonorum operum, siue obedientiæ mandatorum, & referat ad communem orationem ecclesiæ) post precationẽ nos salutamus osculo mutuo, deinde adfertur præcipuo fratri panis & calix aqua dilutus (versio antiqua habet: ei qui præpositus est fratribus. quo nomine haud dubie intelligit sacerdotem, presbyterum aut episcopum, sicuti Paulus loquitur) quibus acceptis laudem & gratiarum actionem patri omnium offert per nomen filij, sanctique spiritus: atq; ita gratiarum actionem aliquamdiu celebrat (pericopen sequentem totã omittit: quod ab eo his dignus sit habitus: quæ à Dionysio disertè ponitur) post preces & eucharistiam totus cœtus accinit, Amen. Ea vox Hebraica lingua significat idem quod fiat. Absoluta gratiarum actione præsulis, & ominatione totius plebis, diaconi, quos vocamus, dant singulis presentibus partem panis & calicis diluti, super quos facta est gratiarum actio (antiqua translatio habet: quæ cum gratiarum actione consecrata sunt) atque etiam deferri sinunt absentibus. (pro deferri sinunt: antiquus interpres habet: perferunt) hoc autem alimen-

*Obserua
lector,
per man
datorum
obserua
tionem,
æternam
salutem
obtincri.*

*Nota
præsulis,
sive eius
qui præ
est.
Dionysio
disertè
tradidit
sacerdos
talis hoc
esse offi
cij.*

alimentum, apud nos vocatur eucharistia. Ad quod nemo admittitur, nisi qui credit veram esse nostram doctrinam, ablutus regenerationis lauacro in remissionem peccatorum, & sic viuens vt Christus docuit. Non enim vt vulgarem panem & vulgare poculum hoc sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei, caro factus seruator noster Iesus Christus, carnem & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam per verbum precationis, & gratiarum actionis sacratam ab ipso alimoniam, quæ mutata nutritet nostras carnes & sanguinem, illius incarnati Iesu carnem & sanguinem esse didicimus (nostra translatio habet: Sic etiam cibum, qui per preces sermonis, quæ ab eo accepimus, consecratus est, & quo sanguis, carnesq; nostræ cõmunionem aluntur, Iesu Christi, eius qui homo factus est, & carnem esse & sanguinem accepimus.) Quæ quantum differant à sensu Illyricanæ versionis, perspicuum est: & ea quæ mox subiiciuntur, satis ostendunt nostram lectionem synceram esse, quæ non de verbo precum & gratiarum actionis, sed de sermone, & verbis certis à Christo institutis & acceptis agit: neque de alimonia ab ipso Christo sacrata, sed de cibo verbis à Christo traditis, ab ipso præfule cœtus consecrato. quod ex subiunctis patet. Nam Apostoli in suis scriptis, quæ vocantur euangelia, sic sibi mandasse Iesum tradiderunt: cum sumpto pane, actisque gratis, dixisse: Hoc facite in mei memoriam, hoc est corpus meum.

O o iij Simi-

Similiterq; sumpto poculo, actisq; gratijs dixisse: Hic est sanguis meus. Hactenus Iustinus.

Hic iam vociferatur aduersarius, *vehementissime se mirari, ausum me fuisse hanc ipsam Iustini descriptione pro missa citare, cum nec vnica syllaba indicet tunc fuisse vllam missam, eamve habitam fuisse pro sacrificio propitiatorio.*

Audi bone Illyrice, efficiam vt iure mirari definas. Est enim & hoc Iustini testimoniũ potentissimum aduersus tuas calumnias. Confiteri itaq; cogeris, in ista Iustini descriptione omnia conuenire cum Iyurgia & missa nostri temporis, præter oblationem & sacrificium panis & poculi eucharistici. In quo rectè intelligis definitionem missæ potissimum positam esse. Nam nihil excipis aliud. Sed iam quæso te, dic quidnam sibi velint illa verba: panẽ & vinum aqua dilutum, cum gratiarum actione cõsecrata esse? (quæ verba tu quidem non sic reddis, sed verè sic scripta esse interpres antiquus declarat) deinde & illa: cibum per preces sermonis, hoc est, verborum, quæ à verbo Dei, homine Iesu Christo accepimus, cõsecratum videlicet ab eo, qui conuentui fidelium præfidet (quæ etiam verba tu profus deprauas) sed subiuncta narratio de mandato Apostolis dato à Christo, vt sic facerent, sua scilicet vice & exemplo, vt loquitur Cyprianus, ita legendum esse planè conuincit.

Rursus quid sibi vult quod dicit Iustinus: Apostolos in cõmentarijs suis euangelicis tradidisse, Christũ accepto pane cùm gratias egisset, dixisse:

dixisse: hoc facite in meam cōmemorationem. hoc est corpus meum. Similiter dixisse, accepto poculo, cū gratias egisset: hic est sanguis meus?

Iterum quid sibi vult quod dicit: Cibum, qui per sermonem à Christo traditū consecratus est, Iesu Christi, qui homo factus est, carnem & sanguinem esse, secundum traditionē apostolorum?

Postremò quod dicit: vinum adferri, & aqua vinum dilui, atque hunc cibum cum gratiarum actione consecratum, eucharistiam nominari: non autem, vt tu vis, eucharistiam esse, preces, & gratiarum actionem. An non in hac descriptione tota nostræ missæ substantia consistit? Nam de perceptione & distributione consecratæ eucharistiæ, simulque de doctrina & precibus ante consecrationem, nulla inter nos controversia est. Sed dicis, nullam in tota descriptione fieri mentionem oblationis aut sacrificij. At Illyrice, iam iam clarissimè tibi ostendi, oblationē & sacrificium, hostiam & victimam à Iustino sub consecratione, verbis Christi & eius præcepto facta (quod ijs verbis continetur: hoc facite in mei memoriam) comprehensam esse, dum sic scripsit: De hostijs, quæ à nobis gentibus Deo vbique offeruntur, id est, de pane eucharistiæ, & poculo similiter eucharistiæ, tum prædicit, cum ait: A nobis nomen suum gloria affici, à vobis autem pollui. Et paulo superius: Atque etiam vacca, quæ pro ijs qui elephantia expiarentur, immolari iussa est, figura erat, & quoddam simulacrum panis Eucharistiæ,

O o iiii quem

*In dialogo
cū tripho
phone ad
uersus Iu
deos.*

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quem mortis suæ recolendæ causa faciendum tradidit, vt Deo gratias agamus. ac rursus : Sacrificia , quæ suo nomine facienda Iesus Christus tradidit, id est, in eucharistia panis & poculi, in omni loco à Christianis fiunt. Vides Illyrice, hostiam quoque, de qua Malachias prophetavit, non esse hostiam laudis & gratiarum actionis, sed esse hostiam & oblationem eucharistiæ in pane & vino institutam , vt per eam Deo gratias agamus .

Postremo disertissimè tradit Iustinus in dialogo cõtra Iudæos, Sacrificium eucharistiæ panis & poculi, Christum patri obtulisse, tanquam sacerdotem æternum ordinis Melchisedecini, & tradidisse, vt suo nomine idem facerent apostoli, ipsi quoq; ab eo constituti sacerdotes vice eius secundum ordinem eundem.

HÆC cùm ita se habeant , desinis confido admirari, quod descriptione Lyturgiæ à Iustino in Apologia 2. pro Christianis extantem , pro missa producere fuerim ausus . quæ tam disertè congruit cum actione Missæ nostræ (quam tu tam scurriliter & blasphemè insectaris) vt nisi malitia te excæcaret, agnito peccato tuo , Deo gloriam dares , & ad veritatis doctrinam te conuerteres .

Quod autem cauillaris de oblatione Missæ pro peccato, aut de sacrificio propitiatorio: non iam agimus de sacrificio propitiatorio , aut pro peccatis. Sufficit impresentiarum demonstrasse perspicuè & solidè, quod Iustinus Apostolis vicinif.

cinissimus testetur & doceat, sacrificium eucharistiæ panis & vini, eius ætate fuisse habitum pro vero sacrificio, veraque oblatione hostiæ Deo gratissimæ: atque vnicum hoc sacrificium in locum veterum & Aaronicorum sacrificiorum surrogatum esse, atque hoc sacrificium esse secundum sacerdotium ordinis Melchisedech, à Malachia prædictum.

Stat ergo vtrumque testimonium Iustini firmum & immotum pro Missæ sacrificio contra calumnias Illyrici: atque adeo factum est vtrumque multo illustrius, dum per Illyrici cavillationes atteri visum est. Quare obsecro te Christiane frater per æternam salutem, vt in doctrina de Missæ sacrificio, quam in Ecclesia didicisti, firmus semper & stabilis persistas, atque omni studio blasphemos istos hæreticos deuites.

Restat iam defendenda Dionysij Areopagitæ sententia aduersus oppugnationem inanem Illyrici.

Citaueram quoque sententiam Dionysij Areopagitæ Pauli discipuli, ex lib. de ecclesiastica hierarchia. Post sacras verò diuinorum operum laudes, quod hostiã salutarem, quæ super ipsum est, litet, se excusat, ad ipsum primum reuerenter exclamans: Tu dixisti, Hoc facite in meam commemorationem.

Hic rursus cauillatur, hunc locum studio deprauatum esse. Reijcit itaque & refecat verba illa duo, hostiam litare, hoc est, hostiam immolare & sa-

Dion. Are
op. sententia
excuitur & defenditur.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

crificare. quod sane ei faciendum fuit (nam luculentissimè oblationem & sacrificium significavit) quando semel constituit cor suum obdurare aduersus veritatis testimonia. Afferit autem sic vertendum fuisse: Quocirca reuerenter simul & ex officio, post sacras diuinorum operum laudes, de sacra actione, quæ supra eius dignitatem est, se excusans, ad ipsum primò decenter exclamat: Tu dixisti: Hoc facite in mei memoriam.

Respondeo, tibi quidem videri ita vertendum fuisse: at secus visum est catholicis interpretibus, qui ante vestram hæresin exortam constanter verterunt, hostiam litare, id quod tu vertis, sacram actionem: tanquam exprimentes, quam sacram actionem sanctus martyr intelligeret.

Ego sane cùm perquirerem de versione sententiam Græcæ literaturæ peritissimum virum, D. Theodoricū Langium, publicū professorē in nostra Academia: ab eo intellexi, veteres interpretes verissimum sensum Dionysii reddidisse, quid sibi vellet Græca vox *λειτουργία*, per circuitionem declarantes, ac sic ad verbum vertendum esse. Quapropter reuerenter pariter, & vt hierarcham decet, post sacros diuinorum munerum hymnos, de ipsa hostia, quæ pro ipsis scilicet offertur, se excusat. Græcè enim legi, non quæ super ipsum, sed super vel pro ipsis. Sed vt de versione non contendamus, ipsam sacram actionem, quam intelligit Dionysius

nyſius, ipſam oblationem, ipſumque ſacrificium comprehendere conſtat: quia ſacra actio, de qua agitur, poſita eſt in ſacris myſterijs conſciendis & celebrandis, in viſibilibus ſignis, idque ex traditione diuina, & in memoria mortis atque aliorum beneficiorum Chriſti. vti ex iis quæ mox ſubiicit Dionyſius, videre licet. Deinde tanto miniſterio, inquit, dignus fieri poſtulat, & ſimilis ipſi Chriſto pro viribus eua- dere, vt & ſacramenta ſancta conſciat, & caſtè diſtribuat. Porro commemorationem beneficiorum Chriſti, mortisque eius pro nobis exhibitæ, duobus modis fieri iugiter & innouari dicit, videlicet ſacerdotalibus prædicationibus, atque etiam ſacris myſterijs. Palam itaque inſinuat ſacram actionem conſiſtere in confeſſione & conſecratione myſterii: quæ ſit veluti prædicatio quædam, renouatio, & representatio mortis & oblationis Chriſti in cruce. Ex quo manifeſtum eſt, quod ſecundum Dionyſium diuina & veneranda myſterii conſecratio & conſecratio, ſit quoddam ſacrificium, & quædam oblatio myſtica, ſecundum ordinem ſacerdotij Melchizedech, incruentè & myſticè representans cruentam illam in cruce oblationem. Niſi enim conſecratio illa oblationem comprehenderet, certè oblationem & ſacrificiū Chriſti non representaret ac renouaret, tanquam quædam prædicatio opere myſterii, quod ſacerdotalis prædicatio opere vocis facit. Et ſanè cùm diſertè dicat Dionyſius, quod venerandus
anti-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

antistes diuina mysteria consecrat, ob diuinum illud mandatum : hoc facite : id est, consecrate mei vice, & meo exemplo, diuina mysteria : satis significat antistitem consecrare & conficere sacra mysteria, tanquam sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, & sacrificium offerre Deo gratum, in eucharistia panis & vini. vti semper loquitur Iustinus. Ex quo constat, Dionysium sub consecratione mysteriorum, vice & exemplo Christi facta, comprehendere veram rationem sacrificij & oblationis. Quod palam significat vetus Catholicorum versio, quæ hostiæ litandæ, hoc est, immolandæ & sacrificandæ disertè mentionem facit.

Quoniam verò satis animaduertit, lectorem Christianum nō statim fidem habiturum ipsius propriis versionibus, pugnātibus cum receptissimis catholicorum translationibus, ad vetus illud & hæreticis familiare asylum confugit: videlicet, *Libros illos diuinos plane & cælestes non esse Dionysij illius Areopagitæ, Pauli discipuli: sed recentioris alicuius, cuius auctoritatem contemnere possit.*

Verùm aduersus hanc scdam calumniam extant catholicorum scripta, in quibus firmissimis rationibus asserunt hos libros Dionysio Areopagitæ, & Illyrici ac aliorum cauillationes & friuolas coniecturas confutant. Neque de ea re digladiari hic permittit nostrum institutum. Satis enim intelligit Christianus Lector, reuera opprimi aduersarium tanti viri auctoritate, quando

quando cernit ineptissimam illam cauillationem tanquam in causa deplorata adhiberi: librum, vnde propositum est testimonium, non esse authenticum, sed supposititium, aut certe falsum nomen præferre.

Cernis iam satis Illyrice luculentum mendacium tuum, quod hic scribis, me ipsum confiteri, Dionysium & Iustinum describere & testari, apud ipsos nihil in vsu fuisse quàm communionem. Iam enim solidè demonstrauius & perspicuè, vtrumque eorum sub consecratione diuinorum mysteriorum (facta scilicet à sacerdotibus secundum ordinem Melchisedech) comprehendere veram sacrificij & oblationis rationem.

Postremò quod hic iterum intempestiuè cauillaris, quod *Dionysius & Iustinus nihil dicant de sacrificio pro peccatis totius mundi, pro redemptione animarum ex purgatorio, pro viuis & mortuis, & denique pro omnibus necessitatibus, & rebus impetrandis*, supra respondimus, impresentiarum satis esse nobis, quod per testimonia vetustissimorū scriptorum & martyrum euicerimus: Actionem missæ, esse verum sacrificium. De virtute autem & efficacia istius sacrificij alibi dicendū est. Stat igitur & Dionysij testimonium firmum, stabile & immotum, potenter prosternens mendacia, blasphemias, & calumnias Illyrici.

Postremo loco, ad statuendum missæ sacrificij & oblationē, protuli testimonia ex concilijs celeberrimis, Nicæno & Ephesino. In quibus

Defenduntur testimonia conciliorū, Nicæni & Ephesini.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quibus disertissimè asseritur, incruentum ecclesie sacrificium, dum dicitur, quod non diaconi, sed presbyteri soli habent potestatem offerendi, quod de qua oblatione dictum sit, mox disertè explicatur, dum mox subiicitur: Presbyteri offerunt corpus Christi (vides cuius rei oblationem asserant Nicæni patres) diaconi autem offerunt, seu porrigunt corpus Christi populo. Et rursus: Fide intelligamus, situm in sacra illa mensa, agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruentè à sacerdotibus immolatum. Et in concilio Ephesino Cyrillus inquit: Incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij seruitutem, & ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis & pretiosi sanguinis. Obsecro te per tuam salutem Christiane lector, an possit clarius, expressius, disertius, & evidentius incruentum missæ sacrificium astrui & confirmari? Sed quid? An his potentissimis & patentissimis testimoniorum tonitruis & fulminibus superatus, cedit veritati Illyricus? Minime gentium. Sed satanæ haud dubiè suggestione argutias & cauillationes sceleratè excogitat, quibus non hæc tantum luculentissima conciliorum œcumenicorum testimonia, sed omnia omnino patrum testimonia eludat, quæcunque veritati patrocinari, & suo blasphemio errori aduersari viderit.

Canillat. scelerata Illyrici. Non est, inquit, inter nos & Papiſtas certamen, An vlllo sensu veteres vocauerunt sacram communionem, oblationem & sacrificium: sed an habuerunt opus quoddam

quoddam à sacra communione planè diuersum, quod sacrificuli separatim, ac pro se soliti sunt Deo offerre. Quin etiam ipse aduersarius supra recitauit definitionem sacrificij ex Augustino, quod videlicet sit omne opus quod agatur, vt sancta societate Deo inhaereamus: secundum quam definitionem certissimum est sacram communionem esse verissimum sacrificium. Talia verò testimonia nobis tum ex vetustate patrum, tum ex scriptura proferant, si suã missam obtinere volunt. Siquis igitur vult, inquit, deuotare Papiſtarum imposturas, citantium patres de sacrificio & oblatione loquentes, diligenter obseruet, eos longe in alio vsu hiſce vocibus vsos, quàm nunc Papiſta eis abutantur. Quin etiam, inquit, in ipſo nouo testamento tales plurimã catachreses harum vocũ sunt, vt cum Paulus se sacrificare euangelio scribit, & cum iubet vt singuli sua corpora offerant in hostias rationales, & alias sæpiſsimè.

Ad sceleratas has, & plane satanicas argutias *Dilutio.*
& cauillationes diuinæ doctrinæ, Respondemus: Nos non de communione sacra, qua post preces & gratiarũ actionẽ participant fideles de mensa Domini, sed de ipsa veri corporis & sanguinis Christi oblatione & sacrificio, antequam ad participationẽ vel sacerdos, vel populus accedat, agere. Atque hanc nos dicimus esse verissimum & sanctissimũ missæ sacrificiũ à Christo institutũ, & apostolis traditum atque mandatum, & per ipsos ecclesiæ vsque ad Domini aduentum, iuxta clarissima Pauli verba: Mortem domini annuntiabitis, donec veniam. Hæc autem clarissimis testimonijs comprobauimus.

Presby-

¹ *Cor.* 11. Presbyteri offerunt corpus & sanguinem Christi. A sacerdote, agnus ille immaculatus, tollens peccata mundi, incruentè in mensa illa sacra immolatur. item: Incruentam in ecclesijs celebravimus sacrificij seruitutem. item: Melchisedech in typo Christi, panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicavit. rursus: Christus ipse de corpore suo & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech. rursus: Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus: nunc Christus offertur, & offert se ipse, quasi sacerdos. rursus: Mediator ipse novi testamenti, mensam exhibet secundum ordinem Melchisedech, de corpore & sanguine suo. Id enim sacrificium successit omnibus veteribus illis sacrificijs, &c. item: Christus eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum: & novi testamenti novam docuit oblationem, scilicet in qua corpus eius & sanguis sub symbolis panis & vini offertur. item: Dominus noster Iesus Christus sacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit. rursus: Cùm sacrificium commutaret, pro brutorum cæde, se ipsum offerendum præcepit. item: Quemadmodum Melchisedech, qui sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificijs corporalibus functus, sed vino solo & pane: ita sanè primus ipse

¹ *Cor.* 11.

² In Conci. Niceno.

³ In concil. Ephesino.

⁴ Hiero. ad Marcellū.

⁵ August. in Psalm. 32. conc. 2.

⁶ Ambr li. 1. offi. ca. 48

⁷ August. de ciuita. Dei li. 17. c. 20.

⁸ Ireneus.

⁹ Cypr. li. 2. epist. 3.

¹⁰ Chrysoft. in 1. ad Corin. ca. 10.

¹¹ Euseb li. 2. demonst. euang. c. 3.

¹² Aug. epist. 23. ad Bonifacium.

¹³ Aug. de ciuita. Dei li. 22. ca. 8.

ipse saluator ac dominus noster, deinde qui ab ipso profecti sunt sacerdotes, in omnibus gentibus, spirituale sacerdotij munus obeuntes vino & pane, & corporis illius & sanguinis mysteria repræsentant. rursus: Nõne semel immolatus est Christus in seipso? & tamen in sacramento non solum per omnes Paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur. rursus: Perrexit vinus ex presbyteris, obtulit ibi sacrificium corporis Christi. item: Sacerdos immolat Christũ, & sacrificat. Et innumera sunt sanctorum patrum testimonia, quibus astruunt disertissimis verbis, non solum communionem sacræ cœnæ, sed etiam oblationem, immolationem & sacrificium corporis & sanguinis domini, sub pane & vino, hoc est, sub panis & vini symbolis, idq; per sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. In quibus testimonijs quo sensu vsi sint vocibus, sacrificij & sacrificare, euidentissimum quoque est: & similiter cuius rei oblationem intelligant, disertissimè explicant: nempe ipsius Christi, ipsius corporis & sanguinis. Apage sis igitur nefarie cauillator cum tuis catichresibus & metaphoris, quæ vbi locum habere possint, ex ipsis circumstantijs dictorum satis colligi & intelligi potest. Porrò luce meridiana clarius patet, quod nullum habeant locum in hac causa, & in istis testimonijs, nec in vllis, vbi disertè mentio fit sacrificij secundum ordinem Melchisedech, in eucharistia panis & vini, item oblationis panis & vini, in

Pp sacra-

Theophi-
lact. in ca.
5. Lucæ.

Ambr. in
fine 4 lib.
de sacra-
mentis.

sacramentum corporis & sanguinis Christi, ut ait Ambrosius, transformandi, etiam si fortasse in aliquibus sententijs abutantur voce, sacrificare, authores, pro sacram actionem precum aut communionis exercere.

Porro non possum non vehementissimè admirari, quod non vereatur Illyricus sententias clarissimas beati martyris Cypriani ad confirmationem suæ commentitiæ catachreleos citare, idque eas, in quibus non posset magis proprijs verbis, proprius verbi usus notari. Nam in epistola 3. lib.2. quam citat, & quam nos quoque citaueramus, plus decies propriissimè ponitur verbum sacrificandi vel offerendi.

In lib. 2.
epist. epistol. 3.
Cypriani.
decies &
quinquies
repetitur
vox oblationis &
sacrificii
proprio
significatu.

1. In calice offerendo dominica traditio seruetur. 2. Calix, qui in commemorationem offertur. 3. Mixtus vino offeratur. 4. In sacerdote Melchisedech sacrificij dominici sacramentum præfiguratum videmus. 5. Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. De sacrificio Melchisedech. 6. Christus sacrificium Deo patri obtulit, idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum. suum scilicet corpus & sanguinem. 7. Præcedit antè imago sacrificij, in pane & vino scilicet cõstituta. 8. Quam rem perficiens & adimplens dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit. 9. Inuenimus calicem mixtum fuisse, quem dominus obtulit: & vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit. Vbi disertissimè dicit, quod calicem, quem

quem in cœna gratijs actis benedixit, obtulit.
 10. In sacrificio, quod Christus ipse est, non nisi Christus sequendus est: & faciendum est quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandavit. 11. Iesus Christus, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit. 12. Sacrificium verum & plenum tunc offert sacerdos in ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod Christum ipsum viderit obtulisse. 13. Post cœnam, mixtum calicem obtulit dominus. 14. Mixtum calicem & nos offeramus. 15. Christum offerre oportebat circa vesperam diei.

Has luculentissimas Cypriani sententias eludere se posse putat impius homo, & peruertere per suam catachresin, (si dijs placet) ex vnica sententia, quæ in eadem epistola posita est: Passio est domini, sacrificium quod offerimus: cùm sui dicti intelligentiam Cyprianus clarè expresserit. quia scilicet passionis eius mentionem in sacrificijs omnibus facimus.

Non igitur passio Christi, est ipsum sacrificium: sed quia passionis commemoratio in sacrificio fit, ideo vocatur sacrificium. & sanè Christus ipse, vt passus est, ipsissimum est sacrificium. Vnde ritè dicere potuit Cyprianus: Passionem Christi, esse sacrificium quod offerimus. Et verissimum est, quod eucharistiam celebrare, & communionem corporis &

Pp ij san-

sanguinis domini dispensare, vocat offerre calicem, & offerre panem, quia eucharistiæ confectio & celebratio verè consistit in oblatione panis & calicis transformandi, vt ait Ambrosius, in corpus & sanguinem domini, & postea populo distribuendi.

Cypr. lib.
3. epist.
epist. 14.

Quod postremò dicit, Cyprianum libro 3. cap. 14. indicare, sacrificandi vocabulum generaliter apud veteres acceptum fuisse pro sacrum offerre, & reprehendere quosdam, qui pro lapsis sacrificabant ac offerebant: *Hoc est, inquit, qui apostatis communionem corporis & sanguinis dabant, & eucharistiam illis celebrabant*: non comperiet lector in ea epistola aliquid dici de celebratione eucharistiæ: sed tantum quod lapsi intempestiuè ante legitimam satisfactionem, ius communicationis acciperent, & illis eucharistia daretur. Sed sanè eucharistia, quæ illis dabatur, sacerdotis ministerio consecratur, & offerebatur, aut prius oblata erat. Et extat insignis epistola Cypriani libro 1. epist. 9. in qua cõstituitur, vel potius quod constitutum fuerat obseruari mandatur, vt non offeratur sacrificium pro eius dormitione, qui ausus fuisset clericum, actorem vel gestorem suarum rerum scribere & constituere. vbi apertissimè mentio fit sacrificij & oblationis altaris pro dormientibus.

Euseb. sententia in libris de præparat. Euang.

Simili fronte audet & Eusebij sententias proferre, quasi ille quoq; vocabulo sacrificij generaliter tantum vtatur, pro sacras preces, aut sacras

sacras actiones Deo offerre. Sed si placeat lectori legere Eusebij libri 1. demonstrationis euangelicæ cap. 10. item caput vltimum eiusdem lib. i. item lib. 5. cap. 3. item lib. 8. cap. 2. compe- rit & cernet clarissimè, Eusebium disertissimè de vero & proprio sacrificio panis & vini secundum ordinem Melchisedech in præfigurationem veri sacrificij Christi in corpore & sanguine, sub pane & vino transmutatis, locutum esse.

Quod rursus scribit, *meipsum supra recitasse generalem definitionem sacrificij ex Augustino, per quam omne opus bonum in gloriam Dei factum, sacrificium est, quasi per eam defendere vellem, eucharisticæ celebrationem & confectionem sacrificium esse, generali tantum significatione sacrificij: luculentum mendacium est.* Nam in Confutatione sic scripsimus: Ipsam consecrationem corporis & sanguinis ex pane & vino, ob Dei cultum & reuerentiam factam, habere sacrificij rationem, secundum definitionem illam Augustini, qua generaliter est sacrificium, omne opus quod agitur, vt sancta societate Deo adhæreamus, vrgere nolumus: sed ex euangelista Luca aliam rationem colligere studebimus. Quod ideo scripsi, quod non ignorarem Lutherum cum suis discipulis, & cum Illyrico de generali ista acceptione sacrificij valde gloriari, & per eam patrum sententias eludere & cauillari.

Quæ denique de sacrificio propitiatorio cauillatur, hoc loco refellenda non duximus.

FILIVS Dei hostes suos horribiliter tremendum altaris sacrificium profanâtes & conculcantes, inexhausta & incomprehensibili bonitate ac clementia sua compellat, vel rebelles ad agnitionem veritatis, & legitimam pœnitentiam: aut si secundum secretum & tremendum iudiciũ iustitiæ suæ dati sunt in reprobum sensum, potenti virtute sua eos reprimat, & ab eis liberet ecclesiam suam. Amen.

Confutatio defensionum, quibus Illyricus defendit probationes ipsius confessionis contra Cathelicas confutationes.

HISCE ineptissimis sophismatibus & cauillationibus, quæ contra missam produxit aduersarius, confutatis, nunc ad defensiones rationum & argumentorum ipsius Confessionis à nobis confutatarum excutiendas & confutandas progrediamur.

Prima probatio erat: Omnis cultus carens mandato Dei, est impius. Certum verò est, Missam carere mandato Dei. Nam qui contendunt Christum in illis verbis: hoc facite in mei memoriam: instituisse sacrificium Missæ, manifestè pugnant cum ipso textu, &c.

Hic ego primum ostendi, quàm vanũ & falsum sit hoc paradoxon: Omnè cultum carètem mandato Dei, esse impium: tum per sacrificium Abelis, tum per votũ Iacob, per Dauidè volentem sine vlllo mandato ædificare templum, per Rechabitas, per Mardocheum & Machabæos, per Annã Prophetissam, per Ioannẽ Baptistã, per Magdalenam. sicut videre licet in Cõfutatione.

Audi iam lector Illyrici cauillationes: *Contrà, inquit, profert sacrificium Abel, & votum Iacob.*

cob. de quibus illi mandatum nullum habuerunt. Verum nec probat, nec probare vnquam poterit, nullum plane mandatum tunc temporis fuisse à Deo datum de talibus cultibus.

Respondeo Illyrice : A te iure exigi probationem eius quod affirmas, & constituis. *Dilutio.* Cùm igitur dicas: omnem cultum non habentem mandatum Dei, esse impium: porro Abelis & Iacobi cultus confitearis non fuisse impios, sed Deo acceptos, nisi id probes, quod mandatum Dei habuerint, falsitatis conuincitur tuum illud paradoxon. At verò vnde probare possis, quando de mandato Dei patriarchis illis facto nihil tradit scriptura? Rectius ergo ego statuo, non habuisse eos mandatum à Deo, ex scripturæ de ea re silentio. Per has igitur exceptiones duas elisa est veritas tuæ vniuersalis propositionis, donec è cœlo probationem mandati adferas.

2. Cauillatio. Sic etiam, inquit Illyricus, falsissimum est, nullum fuisse mandatum de templo ædificando. nam certe in libris Mose aliquoties prædicitur, vt sit etiam Deuteronomij 17. Deum sibi stabilem quendam locum cultus in terra promissionis electurum.

Respondeo, in Deuteronomio non aliud scribi, quàm quod locum electurus esset, in quo constitueret cathedram iudicij supremam: ne verbum autem vnum scribitur de templo aliquo ædificando, in quod arca domini inferretur. Sane 2. Regum cap. 7. apertè significat, nihil Mosen de ædificando aliquo tēplo scripsisse. Nunquid loquēs locutus sum, inquit Dominus

per Nathan ad David, ad vnam de tribubus Israel, cui præcepi vt pasceret populum meum

2.Reg.7. Israel, dicens: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?

3 *Causa latio.*

Sed aliam solutionem adfert, cum vtramque superiorum sciret inanem esse. Sed & illud, inquit, discrimen diligenter obseruandum est, quod sæpissimè dicit Moses Deuteron. 12. alias non eandem fore licentiam agendi, quod cuique bonum in oculis suis videtur, postquam plenè constituta fuerit religio sicut antea, sicut postea per apostolos, plenissimè sacra doctrina est tradita.

Dilutio.

Concedit ergo Illyricus, ante tempora saltem apostolorum, à quibus plenè constituta est religio, licuisse aliquos cultus non mandatos obseruare. At hoc discrimen euertunt exempla cultuum sine mandato, ex euangelicis literis desumpta. de quibus mox dicetur.

Causilla no.

Addit adhuc Illyricus: Postremò vt maximè illi tanti patriarchæ & prophætæ, quibus Deus multa interius in corde eorum reuelabat, aliquid sine expressissimo mandato fecissent, an propterea mox idem alijs longè minoribus homuncionibus concedendum esset?

Dilutio.

Respondeo, internam reuelationem expresse eis factam esse de cultibus, de quibus agitur, probare debes, si vis tuam vniuersalem sententiam veram esse. quod nunquam te facturum esse ipse tu non dubitas.

Jerem. 35.
*Causilla lat.
impia.*

Quod ad Rechabitarum formam viuendi pertinet, Respondet, earum politiam fuisse merè externam quandam ordinationem, & nequaquã propriè ad cultum Dei directã. Quo tamen eorũ vitæ exemplo abusus est

est Deus ad exprobrandum suo populo negligentiam suarum ordinationum. Sicut & villici iniquitatis exemplum proposuit, non tamen simpliciter, sed solum respectu quodam probavit.

Audire ne tibi videris Christiane lector Iovinianum quendam, qui olim docebat: Nihil prodesse ciborum abstinentiam ad pietatem: nec inter abstinentem à cibo, & inter utentem discrimen esse? Nam iste quoque palam affirmat, abstinentiam à vino, item fugam secularium tumultuum, amoremque solitudinis, proprie ad pietatem & Dei cultum non pertinere, quando etiam ob Dei cultum commodiorem, expeditiorem & liberiores fiunt. Nam ea externa exercitia, tanquam instrumenta quaedam ad sanctius, perfectius & expeditius Deo ferendum amplexos esse Rechabitas, liber Regum quartus satis testatur. ubi zelum Iehu regis describens, ipsius quoque Ionadab filij Rechab zelum depinxit. Et de Rechabitarum origine sic scribunt Hebræi: Familia Rechabitarum secundum Hebræos descendit à Ietro socero Moysi. Qui quidem de filiis Israel non erant, cultores tamen unius veri Dei erant, non fixo aliquo loco consistentes, sed ex animalium pastura victitantes more veterum, tentoria habitantes facile transmutabilia, paucis contenti, & luxum, fastumque mundi nihili habentes. Zelosi & fideles cultores Dei veri, idolorum & Baalam culturæ hostes non segnes. Non parvæ autoritatis & existimationis erant apud Iu-

Responso.

4. Reg 10
Pellicanus de Rechabitarum origine.

dæos, vt patet 4. Reg. cap. 10. Vides lector falsissimum esse, Rechabitarum institutū, fuisse ordinationem merè externā, & politicā, & propriè ad Dei cultū non spectantem. Audis enim, hoc institutū factum esse propriè & directè ad liberiorē & expeditiorē Dei seruitutem. Quod & Ieremias quoq; satis testatur, dū in fine capituli, quo de Rechabitis agit, pro cultu Dei secundū illud institutū, prēmium promittit & constituit: Propter hoc, inquit Propheta, dicit Dominus exercitū Deus Israel, non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in cōspectu meo cūctis diebus. Impiè igitur cauillator institutū Rechabitarū, quod expresso Dei mandato caruisse certū est, & tamē Deo perplacuisse, extenuat & suggillat, vt bellū suum paradoxon confirmet: Omnē cultū carentē Dei mandato, impiū esse.

Ierem. 35.

De Anna prophetissa, quæ scribitur seruiisse Deo in ieiuniis & obsecrationibus die ac nocte: Et de Magdalena, quæ scribitur vnxisse pedes domini, & lachrymis rigasse, & capillis terfisse, de quibus mandatum nullum eis factum extat: Respondet, *Annam habuisse mandatū colendī Deum precibus, cūm nihil magis à Deo exigatur, quàm vt eum perpetu innocemus & celebremus. Magdalenam quoque habuisse mandatū vnguenti pedes domino, cūm id fuerit opus charitatis.*

Cauillat.
de Anna
& Magd.
dalena.

Dilutio.

Nos Illynice ab Augustino didicimus, Præceptum siue mandatū hoc esse, cui non obedire peccatū sit. Consilium verò, quo si vti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid per-

perpetrabis. rursus: Præcepto quisquis non ob-
 téperat, reū esse, & debitorē pœnæ. Cū igitur
 clarè cōstet, neq; Annā peccati alicuius ream fu-
 turam esse, si inuocasset quidem Deū, nō tamen
 in ieiunijs, neq; per diem & noctem. Similiter
 neq; Magdalenam, etiā si tanta humilitate, tan-
 taq; lachrymarū profusione Christi pedes non
 rigasset, neq; crinibus terfisset, euidētissimum
 est, eis hæc officia nō fuisse mandata & præce-
 pta. Est igitur falsum, & ex hac exceptione pa-
 radoxon Illyricanū: Omnē cultū impium esse,
 qui caret expresso mandato & præcepto Dei.

Postremò quod adduxeram de Ioanne Ba-
 ptista, eum quodā instituto seuerissimo vitæ co-
 luisse Deum in solitudine, semotum à populo
 (vt olim Rechabitæ semoti ab vrbibus habita-
 bant in tabernaculis) sine vilo expresso mādato.
 Audi quæso quid cauillatur, aut potius mē-
 titur: *Negat, inquit, Baptistæ fuisse datum mandatum:*
cūm expresse contrarium initio tertij capitij Lucæ le-
gatur: nempe factum esse verbum domini ad Ioannem.

Considera quæso lector impostoris huius stu-
 diosam malitiā. Cū nō ignoret de mādato agi,
 quo præceptū foret Ioāni secedere in desertū, &
 austerā illā viuēdi formā assumere, quā describūt
 euangelistæ: ipse producit nobis (si dijs placet)
 verbū Domini, quod factū est ad Ioannē in des-
 erto: videlicet vt inchoaret prædicandi officiū,
 iuxta quod mandatū ipse cōtinuo exiit in omnē
 regionē Iordanis, prædicās baptisimū pœnitentiæ.

Constat igitur clarissimè, sine vilo mandato
 Dei,

Augst. de
 sancta vir-
 ginitate, c.
 14. & 15.

Matth. 3.
 De insti-
 tuto Ioā-
 nis Bapt.

Cauillas-
 tio.

Dilutio.

Dei, Baptistam feuerioris vitæ formam ample-
xum fuisse, per quam purè & syncerè Deum co-
luerit. Quare ex hac quoque omnium eviden-
tissima exceptione bellum illud paradoxon e-
uertitur, ac falsum conuincitur: Omnem cul-
tum, qui Dei mandato, eoq̄ue etiam expresso
caret, esse impium.

Hester 9
1. Mach. 7

Proposueram quoque, solennitates publicas
ad Dei cultum instituisse Mardocheum & Ma-
chabæum, sine vlllo expresso mandato. Ad eas
cùm non haberet quod responderet, callidè eas
præterit. nisi fortè pro authenticis non habet,
quæ in libro Hester, & in libris Machabeorum
scripta sunt. Sed nobis sanè satis, quod solen-
nitatem enceniorum à Machabæo institutâ ob-
seruare & approbare Christus ipse dignatus sit.

Ioan. 10.

HÆC cùm ita sint, audi quæso lector im-
pudentissimam conclusionem Illyrici.

*Negando igitur, inquit, hæc tam manifesta, nihil
aliud facit, quam vt studium tuendi pessimam causam
contra conscientiam omnibus declaret.*

At multo rectius & verius concluderim ego:
Cùm manifestissimū sit ex propositis exceptio-
nibus, firmissimis & euentissimis, cultus va-
rios carentes Dei mandato & præcepto, tan-
quam pios cultus Deo placuisse: nihil aliud fa-
cit Illyricus, paradoxon contrarium asserendo,
quàm vt pertinax studium cōtra conscientiam
tuendæ falsitatis omnibus declaret.

Cauillationem de verbis: hoc facite: puta-
mus in ipsa Confutatione abundè confutatam,
sed

sed quia eam rem tractandam reijcit in alium locum, nos quoque ibi eius cauillationes excutiemus, & confutabimus.

Secunda probatio Confessionis fuit, quod ista iteratio sacrificij propitiatorij ac oblationis pro peccato, testetur Christum nondum plenè & perfectè sacrificasse, obtulisse, & perlitasse, secundum doctrinam epistolæ ad Hebræos, cap. 10.

Responderam ex epistola ipsa ad Hebræos, & epistola ad Romanos, clarissimè posse confutari hanc probationem. Scriptum enim esse in illis epistolis, Christum post peractum crucis sacrificium, introiisse in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis, appareat autem per hostiam suam, Christum quoque, eo quod maneat in æternum, sempiternum habere sacerdotium: vnde & saluare in æternum possit accedentes per ipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis: denique Christum esse ad dexteram Dei, ibique interpellare pro nobis. Ex quibus scripturarum testimonijs collegi, quod sicut oblatio illa, qua Christus semetipsum tanquam hostiam in cœlo offert patri pro nobis, intercedens & interpellans, non derogat sacrificio illi cruento crucis, nec arguit impotentiam aut insufficientiã eius ad saluandum electos: ita nec incruentum Missæ sacrificium, quo Christi hostia patri offertur in Missa, quicquam derogat virtuti & efficacïæ sacrificij crucis, nec testetur aut coarguat inefficax illud fuisse ad saluandum.

Hanc

2. ratio
nis discus
sio.

Hebr. 7.
& 10.
Rom. 8.

Cauillas
210.

Hanc firmissimam ratione & responsionem audi quæso quomodo oppugnet, & eludere atque euertere studeat bonus Illyricus: *Verum est, inquit, dicitur quidem Christus perpetuo intercedere, sed nõ dicitur perpetuo offerre pro peccatis totius mundi, aut sacrificium propitiatorum iterare. Quare ingens discrimen est, quod Christus, noster perpetuus mediator, perpetuo pro accedentibus se fide, oret. quod licet etiam minimo Christiano in hac vita pro alio facere. Aliud verò est, sacrificium propitiatorum pro peccatis demò offerre. Nihil ergo prorsus valet illud sophisma ad paliandum blasphemias Missæ, volentis tollere peccatum suo merito.*

Dilutio.
Ambr. li. 1
c. 4. §.

Respondeo, discrimen quod constringit hic Illyricus inter intercessionem seu interpellationem Christi in cœlis pro nobis, & inter oblationem sacrificij propitiatorij Christi, ab ipso Apostolo Paulo manifestè rejicitur & euertritur, dum disertis verbis scribit: Christum introiisse in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis: appareat autem per hostiam scilicet propriij sanguinis, cum qua semel introiuit in sancta. Dic iam, quæso te, Illyrice, quid apparere nunc vultui Dei pro nobis Christum, aliud est, quàm Christum offerre vultui Dei Patris hostiam illam crucis, & sanguinem illum in cruce effusum, hoc est, sacrificium ipsum crucis: omnemque eius in cœlis intercessionem & interpellationem fieri per oblationem sacrificij crucis? Cum igitur mystica illa in cœlis oblatio Christi, qua le-

met-

metipsum tanquam sacerdos æternus hostiam iteratò patri offert, quam in cruce semel cruentè obtulerat, pulchrè consistat cum sacrificio crucis: sitque sacrificij crucis veluti applicatio quædam ad salutem electorum, cur non & incruenta oblatio, & mystica iteratio oblationis illius cruentæ, in cruce semel tantum peractæ, pulcherrimè consistat cum sacrificio crucis semel peracto? Et si attentius lector hanc ex Apostolo desumptam rationem consideret, perspiciet potentissimè subuersas esse calumnias vniuersas, quæ contra sacrosanctam missam ex iterationis inani fumo & callatione obijciuntur. Si enim Christi in cœlis oblatio, qua haud dubiè hostiam illam crucis vultui Patris exhibet & offert, non repugnat virtuti, potentiæ, & sufficientiæ sacrificij crucis, sed magis valet ad fructum sacrificij crucis nobis communicandum & applicandum: quis nisi vel amens, vel impius sentire vel scribere audeat, quòd mysticum sacrificium Ecclesiæ, & oblatio, qua Christum in cruce oblatum iteratò, sed mysticè offert, derogat sacrificio crucis, & non valeat ad fructum sacrificij illius potentissimi in nos transfundendum? Ex quo etiam perspicuè intelligi potest, quod quemadmodum oblatio hostiæ Christi in cœlis, verè est expiatoria & propitiatoria, vrpote ea ipsa plane, quæ est in cruce oblata: ita etiam mystica, & commemoratiua Ecclesiæ oblatio, qua

qua secundum ordinem Melchisedech sub panis & vini symbolis, offert eam ipsam hostiam crucis, sit verissimè hostia propitiatoria & expiatoria. Per hoc enim verè & propriè peccata expiantur, quod hostia crucis ad ea expianda applicatur.

Argutatio mea pta. Sed argutatur nefarius impostor: *Nos dicere, sacrificium Missæ, esse sacrificium commemorativum & representativum. Item esse sacrificium gratiarum actionis: & proinde nos profiteri, sacrificium Missæ non esse expiativum peccatorum, aut propitiatorum divine maiestatis.*

Responsio. Respondeo, ex eo ipso quod sacrificiū missæ est sacrificium commemorativum & representativum sacrificij crucis, contrarium potius inferri, & concludi. Si enim est representativum illius potentissimi crucis sacrificij, exhibet illud, & offert illud Deo patri: quod quia valet ad remissionem peccatorum, & expiationem, & propitiationē, fieri non potest, quin sacrificium illud representans & exhibens, per illud quoque valeat ad expiationem & propitiationem. Semper enim memori mente retinendum & considerandum est, quod unica tantum est hostia, & oblationis quæ in cruce peracta est, & eius quæ fit in missa. Sed de hoc mox copiosius dicetur.

De iteratione sacrificij. Dissolvens obiectionem, quam ex Paulo ad Hebræos 10. de iteratione, tanquam indice inefficaciæ primæ oblationis, confecerat Cōfessio, scripsi Paulum respicere propriè ad sacrificia peccudum: & ostendi Pauli ratiocinationem in ijs sacri-

sacrificijs valere. Hoc quidem probat Illyricus, sed addit: *Et tamen simul cogitur fateri eandem sententiam de iterationis vi, etiam in passione Domini.* Vbi quæso Illyrice? Inquit enim Tiletanus: Cum per crucis sacrificium facta sit remissio peccatorum, non est opus alio aliquo sacrificio, quo eadem impetretur. Alioqui prioris sacrificij insufficientia rectè cōvinceretur (hic nota lector dictum esse, alio aliquo sacrificio) atq; hoc verissimum esse constat ex Apostoli illa sententia: vbi est remissio peccatorum, iam non est oblatio pro peccato. Iam subiicit impostor: *Neque rursus opus est, vt idem Christus, qui in cruce oblatus est semel, iterum, alio tamen ritu sacrificandi, offeratur. Et hic sententiam meam absoluit, & concludit: Obserua, inquit, lector, quod ipsemet confitetur, non esse opus, vt idem Christus alio ritu sacrificandi offeratur. Exclamans, hem hoc ipsum est quod volumus, ac dicimus, nempe istam iterationem perpetuam, testari insufficientiam passionis Christi. Volens ergo nolens cogitur confiteri, Missam esse contumeliosam in passionem Christi.*

Obstupui, fateor Christiane lector, cū sententiā meam recitatā audijsem, veritus ne quid mihi per incogitantiam excidisset. Itaque mox Confutationem in manus cepi, & ilico recreatus sum, perspecta sceleratissima nefarij impostoris nequitia, qua sententiam meam, pendente penitus ab subiecta declaratione amputauit, & declarationem omisit. Sic enim à me scriptum est: Cū per crucis sacrificium facta sit

Q 9 remissio

*Cauilla
tio scelea
ratissima*

Hebr. 10.

Dilutio.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

remissio peccatorū, scilicet secundum sufficientiam, aut (vt loquitur Augustinus) secundum potentiam & vim pretij oblati, non est opus alio aliquo sacrificio, quo eadem impetraretur, hoc est, quo eadem remissio secundum potentiam & sufficientiam iterum fieret: alioqui prioris sacrificij insufficientia rectè conuinceretur. Neq; rursus est opus, vt idem Christus, qui in Cruce oblatus est semel, iterum, alio tamen ritu sacrificandi, offeratur: ad eum videlicet affectum impetrandum, quem crucis sacrificium semel operatum est, hoc est, ad exhibendum patri pretium sufficiens & valens potenter, ad expiandum peccata. Hic bonus Illyricus, Illyricana fide, absolutam sententiam ponit, cum ea sit per restrictionem manifestissimam posita, & rectè posita. Nam ad sistendum in oculis patris pretium sufficiens pro peccatis totius mundi, quod semel in cruce factum fuit, non est opus nec alio & diuerso sacrificio, quo idem fieret: nec etiam nouo ritu sacrificandi, qui, quod iam cruento ritu sacrificij factum erat, iteraretur.

*Aperitur
sceleuata
fraudulē
tia Illy
rici.*

HAE C cum ita sint, perspicit lector, quod quemadmodum iteratio illa caelestis, qua Christus semetipsum patri caelesti offert in caelis, qui seipsum semel cruentè obtulerat in cruce, nihil derogat efficaciae & potentiae sacrificij crucis, idque propterea, quia idem est Christus ipse qui offertur, eademque hostia: ita iteratio sacrificij crucis sub nouo ritu sacrificandi, in sacrosan-

erosancta missa, non coarguat insufficientiæ ipsum crucis sacrificium, quia in utroque ritu sacrificandi idem est sacrificium, & eadem oblatio, quantum ad hostiam immolatam, & rem sacrificatam: nempe Christus ipse, Christi-que passio. Sic tradidit Divus Chrysostomus: Nonne, inquit, per singulos dies offerimus? offerimus quidem, sed recordationem facientes mortis eius. Et una est hæc hostia, non multa. Nec nunc quidem alium agnum, crastina alium, sed semper idipsum. Proinde unum est hoc sacrificium. Sic Ambrosius, sic Augustinus. Quoniam verò eadem semper est hostia, illa ipsa scilicet, quæ in cruce oblata est: necessariò consequens est, quòd sacrificium missæ, in quo hostia crucis offertur mysticè & incruentè, sit verè expiatorium, & propitiatorium: sicut sacrificium Christi in cœlis verè est expiatorium & propitiatorium. Sicut autem oblatio Christi in cœlis, eò potissimum valet, ut electi fructum sacrificij crucis consequantur, dum eis per eam oblationem virtus sacrificij crucis applicatur, & applicata salutem operatur: ita sacrificium Missæ à Christo institutum est, ut per illud virtus hostiæ crucis fidelibus applicata, eis salutem operetur. Grauides & eruditè scripsit siue Augustinus, siue Prosper: Redemptionem à peccatis, siue liberationem, siue remissionem peccatorum, factam esse scilicet in cruce, per mortem Christi, secundum potentiâ, magnitudinè, & virtutem pretij,

1. Cor. 10.
hom. 24.

*Sacrifici-
cium missæ
est propi-
tatorium
& expia-
torium,
propter
identitas-
tè hostiæ
cuius sacri-
ficio cruce.*

Aug. con-
tra artic.
falso sibi
impositos

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

& secundum remedij efficaciam, sed non secundum remissionis, liberationis, & saluationis effectum. Christi mors, inquit, non ita est impensa humano generi, vt ad redemptionem eius, etiam qui regenerandi non erant, pertinerent: sed ita vt quod per vnicum exemplum gestum est pro vniuersis, per singulare sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se vt omnibus profit: sed si non bibitur, non proficit. Virtuti itaque infinitæ hostiæ crucis non magis derogat sacramentum sacrificij eucharistici in Missa, quàm regenerationis sacramentum: sed quod pro omnibus gestum est in cruce, per singulare sacrificium celebratur, & geritur in singulis, inquit Augustinus.

Quod postremò calumniatur me dicere: *Missam tantum petere applicationem beneficiorum, passionis domini partorum: non autem id agere, vt simpliciter expiet peccata: luculentum mendacium est. Nusquam enim scripsi: Missam non expiare peccata. Sed hoc tantum scripsi: In sacrificio Missæ, remissionis illius, quæ secundum virtutem, & potentiam, & magnitudinem sacrificij crucis iam parata est omnibus credentibus, effectum & fructum eis applicari. An hoc Illyrice tibi perinde videtur, atque dicere, missam simpliciter non expiare peccata? Imò verò clarissimè insinuat hoc dictum, per missam verè expiari*

expiari peccata. Non enim est aliud expiare peccata, quàm effectum & fructum remissionis operari: Sicut remissionem peccatorum in cruce partam, scilicet secundum potentiam, & pretij magnitudinem applicari secundum effectum in baptismo, est baptismum verè expiare, & remittere peccata. Liberè igitur & ingenuè profiteor contra tuum mendacium: Sacrosanctum Missæ sacrificium, esse sacrificium expiatorium & propitiatorium. Cum enim sit idem, & non diuersum à sacrificio crucis, quantum ad rem oblatam, quæ est ad expiandum peccatum potentissima, non potest non esse propitiatorium & expiatorium.

In confutatione tertie partis ostenderam evidētissimis testimonijsex Thomæ scripcis, potissimum in tertia parte Summæ, falsissimum esse, quod Confessio D. Thomæ adscribebat: quod Christi satisfactio tantum pro peccato originali, & peccatis ante baptismum commissis valeret, at non pro peccatis postea commissis. Hoc mendacium luculentum nunc quoque tuetur Illyricus. Thomam, inquit, interdum in eum modum loqui certum est: sicut illud eius dictum libro de officio altaris notum ac celebre est. quod ita habet. Secunda causa institutionis sacrificij altaris est cōtra quandam quotidianam delictorū nostrorum rapinam, ut sicut corpus domini semel oblatū est in cruce pro debito originali, sic offeratur iugiter pro nostris quotidianis delictis in altari, & habeat ecclesia munus ad placandū sibi Deū super omnia legis sacrificia pretiosum & acceptū.

3. Probationis discussio.

Cauillasio.

Nota, interdum. Thomas lib. 1. de venerab. sacramento altaris.

Q 9 iij Respon-

Dilutio.

q. 1. art. 4.

Respondeo, celeberrimū doctorem D. Thomam suam sententiam in locis illis ex tertia parte à nobis citatis expressisse: neque illi sententiæ contrarium esse, quod citat Illyricus ex libris de sacramento altaris. Corpus domini semel oblatum est in cruce pro debito originali, & peccatis ante baptismum commissis: of-

q. 49. eius
de 3. par-
tis.

ferri autem iugiter, non aliud, sed idem corpus pro quotidianis peccatis in altari. Primum enim cernis lector, corpus esse Christi, cui satisfactio & expiatio peccati tribuitur, tam originalis in baptismo, quàm peccatorum postea admissorum. Ex quo perspicuum est, quod falsissimum sit, quod expiatio peccati, aut satisfactio pro peccato alteri tribuitur, quàm sacrificio crucis, hoc est, hostiæ in cruce oblatæ, quæ est ipsum Christi corpus, non ex angue. Deinde discrimē, quod Thomas constituit inter peccatum originale, cum peccatis præcedentibus baptismū, & peccata post baptismum commissa, tradidit & docuit Paulus duobus locis in epistola ad Hebræos. Nam capite 6. sic scribit: Impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœlestis, & participes facti sunt spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; seculi venturi, & prolapsi sunt: rursus renouari ad pœnitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis filium Dei, &

Hebr. 6.

ostentui habentes. In capite quoque 10. sic: Voluntariè enim peccantibus nobis, post acceptam notitiã veritatis, iam non relinquitur pro peccatis

Hebr. 10.

peccatis

peccatis hostia:terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.In his sanè locis secūdum probatissimos interpretes docet Paulus, hostiam illam crucis,qua prorsus abolentur & expiantur peccata, tam secūdum reatum omnem, quàm secūdum culpam,semel tantum, utpote in baptismo, valere posse hominibus credentibus.Non quod post eam semel applicatam non sit amplius spes veniæ & salutis, sed quod salutem per aliam rationem quærere oporteat, quàm per hostiam crucis iterum in baptismo applicandam. quod Hebræi quidam malè instituti sibi promittebant. Rectè igitur & verissimè dixit Thomas: Corpus Christi, quod semel in cruce oblatum est pro plenissima expiatione peccati originalis, & in singulis pro salute singulorum, dum baptizantur, offertur, non posse amplius sic offerri: sed ex Christi institutione, posse mystico ritu, pro quotidianis peccatis, quæ admittunt per infirmitatem qui illuminati sunt, hoc est, qui baptizati sunt. Quod tamen corpus illud ipsum est, quod in cruce semel cruento ritu oblatum est.

Ad quartam probationem, quæ desumpta est ex Pauli sententijs, quibus vnicum, æternumque sacerdotem noui testamenti secundum ordinem Melchisedech, abrogato veteri sacerdotio Aaronico, à Deo constitutum esse docet, Iesum Christum filium Dei. Responderam,

4. Probationis discussio.
Heb. 5. 6. & 9.

Q. iij. quod

quod epistola ad Hebræos de tali successione loquatur, quæ in demortui locum fiat. Sicut in sacerdotio Aaronico factum esse cognoscimus, quod in demortui locum semper alius succederet: non vicem gerens demortui, sed diuina autoritate sacerdotio post demortuū fungens.

Cauillatur Illyricus: *Perspicuum esse quod Papa doceat, translatum esse sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech in Petrum, ac se, suosq; sodales. Quare docet, se, suosq; sodales habere potestatem sacrificandi pro viuis & mortuis, & pro peccatis totius mundi. At contra tota scriptura facit vnicum tantum sacerdotem noui testamenti, & omnes iubet fide eum accedere, quo pro eis apud patrem intercedat, eosq; ad plenum, impetrato suo sacrificio in perpetuū seruet. Quare manifestum est, inquit, quod isti creates tot sacrificios, qui pro peccatis viuorum & mortuorum sacrificent, Christo æternum sacerdotium abrogent.*

Respondeo, iam superius fati ostensum esse, quod sicut sacrificium illud, quod Christus cœlesti patri offert, iam assidens ad eius dexteram, nō derogat aliquid sacrificio illi semel in cruce peracto: ita nec sacrificium, quod secundum ordinē Melchisedech ex Christi ipsius instituto, offertur in Missa, quicquam derogat sacrificio Christi. Et quo pacto abrogare possit æternum Christi sacerdotium, id quod ipse Christus in ecclesia sua vsque ad aduentum suum fieri instituit & mandauit, quod superius demonstrauimus catholicos patres semper sensisse, tenuisse, & docuisse.

Quod

Quod verò ad æternum Christi sacerdotium attinet, non solum in eo æternum esse Christi sacerdotem intelligendum est, quod sacerdos ipse Christus, filius Dei, verus Deus, æternus sit: sed quod sempiterno sacerdotio semper fungatur in cœlis, semetipsum patri pro salute electorum offerens. Neque rursus in hoc solum, quòd semetipsum in cœlis cœlesti patri offert: sed etiam quia semper vsque ad consummationem seculi, per suos ministros, sacerdotes secundum ordinem Melchisedech, in Ecclesia semetipsum, hoc est, hostiam crucis, corpus suum & sanguinem offert. Quemadmodum Ambrosius & Augustinus passim docent, quorum sententiæ superius recitatæ sunt. Et extant potentissimæ sententiæ Græcorum interpretum, Theophylacti, & OEcumenii, explicantium quo pacto Christus sit sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. OEcumenius sic scribit: Qui ab ipso Christo sunt sacerdotes, quorum & Deus & pontifex esse dignatus est, incruentam offerunt hostiam. nam hoc significat, in æternum. Sed ad noui testamenti sacerdotes aspiciens, per quos Christus & sacrificat & sacrificatur. qui etiam eis mystico illo in conuiuio, cœnaque nouissima istiusmodi (incruenti) sacrificij atque immolationis modum tradidit. Theophylactus quoque explanans quo sensu Christus dicatur sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech: Quia, inquit, quæ per singulos dies fit, & futura est in perpetuum ob-

Q9 v latio,

Ambro. in
epist. ad
Hebræos.

OEcumenius.

Theophylactus.
Eandē sententiā tradit Aug. de ciuita.

Dei lib. 10
cap. 20.
Item in
Pfal. 64.

latio per Dei ministros, ipsum habet pontificem & sacerdotem, atque adeo ipsum sacrum (id est sacrificium) qui seipsum pro nobis sanctificat, & frangitur & distribuitur. Cernis Christiane lector, Sacerdotium æternum Christi secundum ordinem Melchisedech adeo non abrogari per sacrificium Missæ, quod Christi ministri, sacerdotes secundum ordinem Melchisedech ab eo instituti offerunt in ecclesia vsque ad consumptionem seculorum, vt potius in eo comprehendatur & includatur. Non enim aliter esse posset eius sacerdotium secundum ordinem Melchisedech æternum & sempiternum, quia eam oblationem, quæ semper ab eo offertur in cælis, constat non esse sub pane & vino, secundum ordinem & ritum ac formam Melchisedech.

Hebr. 7.
Exclusio
cauillat.

Quod vero cauillatur, scripturam iubere, vt fide Christum sacerdotem accedant omnes, vt pro eis apud patrem intercedat, eiusq; sacrificio in æternum seruentur, prorsus friuolum & ineptum est: quia sacrificium Missæ non aliam hostiam cœlesti patri offert, quàm eam, quam ipsemet in cœlis intercedens, & interpellans apud patrem cœlestem, offert. Sicut preces, quas ad dexteram patris affidens, offert, non excludunt preces, quas electi pro sua salute offerunt: quia eas non offerunt, nisi vt innixas, & commédatas per Christi preces.

Cauillat.
exclusio.

Quod rursus cauillatur, totam scripturam facere vnicum sacerdotem noui testamenti, & in scripturis mini-

ministros novi testamenti, nusquam vocari sacerdotes, sed tantum presbyteros, & ministros Ecclesie, ac doctores:

Respondeo, scripturam docere, quod sacerdotium novi testamenti, quod est secundum ordinem Melchisedech, non sit vnquam abolendum, nec transmutandum in aliud sacerdotium, quod de Aaronico sacerdotio & predictum fuisse per prophetas, & factum esse iam agnoscimus: quodque huius sacerdotij summus & primus pontifex sit Christus Iesus. qui cum sit æternus Dei filius, non opus habeat succedentibus sibi tanquam demortuo, alijs sacerdotibus, more Aaronici sacerdotij. Verum quod sibi ministros non constituerit, qui eius vice & mandato offerant in Ecclesia sacrificium ipsius exemplo secundum ordinem Melchisedech, vsque ad finem seculi: id non dicit scriptura, imò oppositum docet, dum dicit: Christum dixisse suis Apostolis in extrema cum eis cœna: hoc facite in mei commemorationem. sicut postea, vbi de verbis illis agetur, clarissimè demonstrabitur. Sicut enim olim in testamento veteri peculiare ministros instituit & ordinavit, atque consecrari iussit, qui typica illa sacrificia Deo offerrent: ita in novo testamento ipse primus sacerdos secundum ordinem Melchisedech instituit, & ordinari iussit certos ministros secundum ordinem Melchisedech, qui sacrificium novi testamenti conficerent & offerrent.

Porrò

Porro quod ministros noui testamenti, non sacerdotes aut pontifices, sed presbyteros, episcopos, aut doctores appellarit scriptura noui testamenti, perperam eò detorquet Illyricus, ut non ad sacrificia certa offerenda peculiariter destinati, sed tantum prædicationi verbi, alijsque similibus ministerijs intelligantur. Sed certo diuinæ prouidentiaë consilio docet Augustinus, in exordio ecclesiæ commutationem nominum factam esse, ne sub nominibus sacerdotum aut pontificû, quibus non consueuerant Iudæi, alios ecclesiæ ministros, quàm Aaronicos intelligere, Aaronicæ sacrificij consueta obseruatio adhuc commendari videretur. At verò postquàm apud credentes in Christum, veterum sacrificiorum figuræ iam abolitaë essent, vniuersi ecclesiastici scriptores, presbyteros & ministros ecclesiæ passim & vbiq; sacerdotes appellare cœperunt. sicuti ex eorû monumentis certissimû est.

Hæc cum ita sint, libenter & cum gratiarum actione agnoscimus (quod contumeliosum nobis existimat Illyricus) à Christo domino, sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, in Petrum, eiusque successores translatum esse, & per illos ad nostra vsque tempora in ecclesia perductum esse, quo pro viuis & mortuis sacrificare possint certi ministri ab eis ordinati. Nec Christum hoc solum dixisse Apostolis suis tradit scriptura: Ite, & docete vniuersum mundum, sicuti calumniatur Illyricus: sed etiã illud, Hoc facite in mei memoriam.

*Cauillas.
Illyrici.*

Matth. 28

Quintæ

Missæ, veteres verbum Christi: hoc facite: interdum referre ad totâ ecclesiam. Agnosce lector istius impostoris pudendum ingenium.

C. Probatio.

In sexta probatione dictû erat: Missam abolere Christum & eius passionem. Quod cum ego in Confutatione solidè & perspicuè confutauerim, adhuc perseverat affirmare Illyricus contrarium esse verum, & ratione & experientia posse doceri. Nam primum, inquit, omnibus persuadetur illo sacrificio expiari peccata, & omnia bona, præsertim spiritualia, ac æterna à Deo impetrari.

Cauillatio.

Dilutio.

Respondeo. Quidni expiaretur eo sacrificio peccata, & omnia bona spiritualia, & æterna impetraretur? in quo Christus ipse filius Dei ad saluandum, & ad impetrandum potentissimus, tanquâ hostia patri cœlesti gratissima offertur? Sed sane refert plurimum, quem animum adferat quisque ad sacrificij tantos fructus percipiendos, expiationis scilicet peccatorû, & omnium spiritualium bonorû. Non enim tantum spectanda est oblatæ hostiæ dignitas, potentia, virtus, & magnitudo: sed etiam plurimum attendenda est qualitas, conditio, & deuotio eius qui sacrificij particeps fieri cupit. Sicut enim nō continuè vt quisq; peccator oculos conijcit in vnum illum agnû Dei, tollentē peccata mundi, sibi propositum aut ostentatum, ab omni peccatorû reatu liber redditur: sed pro ratione & modo pœnitentiæ à reatibus peccatorum expiatur & liberatur, & pro ratione fidei ac deuotionis efficitur particeps & cōpos bonorum spi-

spiritualium postulatorū : ita qui ad sacrificium altaris cum sancta illa matre Augustini Monica suam animam alligat , non efficitur continuū compos omnis boni postulati , & expiationis plenæ peccati , sed pro modo suæ deuotionis , ex potentissimo altaris sacrificio sibi iam applicato , accipit spirituales sacrificii fructus & effectus . Cuius sacrificij applicationē in subsidium animæ , peccatorū reatibus & peccatis oneratæ , & hic in periculoso certamine constitutæ , benignus Christus per sacrificium illud secundum ordinem Melchisedech fieri in ecclesia instituit , in eaque vsque aduentum suum vigere voluit .

Scio Illyrice hæc te irridere . sed non nos solos , sed eruditissimum quoque Augustinum , sic in Ecclesia institutum fuisse , declarat memorabilis illa sententia , quæ extat in Enchiridio : Animas etiam defunctorum iuuari altaris sacrificio . Sanè piorum animæ in vnicum illum agnum tollentem peccata mundi oculos coniecerunt , & tamen affirmat sanctus ille & eruditus doctor , non continuū expiatis esse ab omnibus peccatis , & disertè affirmat eas adiuuari posse altaris sacrificio ipsis applicato , & pro ipsis oblato . atque hæc alibi probantur copiose . Vides Illyrice , & agnoscis speciosam illam tuam imposturam prorsus euersam esse , dum cogaris perspicere , non continuū quemlibet , vt ad agnum illum immaculatum , tollentem peccata mundi , ostentatū & conspectum confugit , expiatum esse ab omnibus peccatis ,
sed

August. in
Enchiri.
cap. no.

sed ad perfectam expiationem consequendam, sacrificium altaris, (quod tu furenter pro nihilo ducis, & impiè conspuis) plurimum prodesse.

Quod verò calumniaris *de experientia*, quod omnes in Missam ruant in suis difficultatibus, & præsertim in agone mortis: sicut in Confutatione respondimus, ita & nunc respondemus: Rectè institutendos morientes, ut in agni illius immaculati, qui tollit peccata mundi, sanguinem se totos vera poenitentia & fide conijciant, ut per eius clementiam consequantur plenam & perfectam peccatorum expiationem. Quam si fortasse per suam indignitatem consequi non mereantur, nec obtineant, altaris sacrificium pro sua salute cum religiosissima illa Christi famula Monica, fieri sollicitè & deuotè postulent. Quid vero crassuli & bene saginati monachi aut sacerdotes (ut tuum maledicum pectus euomit) agant, nihil ad veram Missæ defensionem pertinet.

Iudicet iam totus mundus, tibi ne tuisque sodalibus, hominibus schismaticis, & à Christi ecclesia totius orbis iudicio abscissis, an sanctissimis, eruditissimisque doctoribus Catholicis in doctrina de sacrosancto altaris sacrificio, fidem adhibere debeat.

In septima probatione dictum fuerat, Missam spoliare homines fide & precibus. Responderam ego: Id si fieret, imperitis & ineptis quibusdam sacerdotibus imputandum esse, non ipsi Missæ.

Cauil-

Cauillatur Illyricus: Imo communi ipsorum doctrina, inquit, imputandum est. Nam sentiunt & docent, Missam quiduis bonorum operum à Deo impetrare, & valere ex opere operato. Nihil ergo facilius, quam vno denario aut solido emere missam, & illo tam efficaci opere Deum tibi plane deuincire.

Cauillatio.

Respondeo, de valore ex opere operato nihil decreuisse synodum Tridentinam. verum hoc plane certum esse, quod non valet nisi ij qui bono motu mentis, scilicet recta fide, corde sincero, & pia deuotione, illius participes fieri cupiunt. Quare falsissimum est, quod missa spoliat homines fide, & precibus pijs.

Dilutio. Sessio 22.

Quod Confessio dixerat: Christum requirere ab omnibus Christianis, vt ipsimet patrem accedant (scilicet sine aliquo comprecatore) vt eos etiam quasi à sua mediatione arceat, dicens: In illa die in nomine meo petetis. Non dico vobis, quod ego rogabo patrem pro vobis. ipse enim pater amat vos:

”
”
”
”
”
Ioan. 16.

Confutaueram per sententiã Dionysij Areopagitæ, qua docet, valde vtile esse ad postulata obtinendum, si preceptor paruitatis proprię conscientius adhibeat sibi adiutorem & precatorem. Qui verò infelici elatione seductus, dignum se arbitratum diuina familiaritate, eum certè imperita postulatione per semetipsum non potiturum.

”
De Eccl. Hierarch. cap. vi.

Obijcit Illyricus: Tam graui, necessariæ, ac salutari doctrinæ filij Dei viuientis, opponit ille bellus doctor suum quendam Dionysium. tanquam satius sit,

Cauillatio.

Rr quem-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quempiam bonum virum adire & orare, vt ipse pro nobis oret. Tam parum ergo apud istos valet Christus cum suis salutaribus documentis, vt satis habeant, ei cuiusvis ignoti paterculi traditiunculam opponere.

Dilutio.

Cyrii. lib. 11. comment. in Ioã. cap. 9.

Si tibi sordet Illyrice sacrosancta Dionysij doctrina, quid dices, si Cyrillum celeberrimum illum virum ostendero tuam deprauationem sententiæ Christi improbare? Explanans enim sententiam Ioannis, quam adducis, sic scribit: Perere aliquid per orationem à patre, nullo modo permittit, nisi in nomine suo, patremq; facillimè daturum pollicetur, non solum mediatione sui, sed vltra etiã ad hec præparatum, quasi debitum redderet ijs qui Christum peramant. Nec vllus putet propter tantam patris beneuolentiam nonindigere nos Christo. Omnia enim per ipsum ex patre in spiritu sunt. Paracletus enim est non solù pro peccatis nostris, sed etiam pro vniuerso mundo. ita ostendit gratissimum esse patri, vt ipse honoretur atque ametur. Non igitur verum est quod scribis, Christum requirere ab omnibus Christianis, vt ipsimet per se sine comprecatore patrem accedant, & Apostolos à sua mediatione arceat.

Et obsecro te vir bone, an Paulù Apostolum existimas nõ fuisse conscium, quanta esset patris cœlestis erga ipsum beneuolentia? & tamen cum optimè conscius esset, ipse comprecatores requisit. sicut manifestissimù est ex eius epistolis. Et video quod tandè & Centurionis illius euangelici submissionem & deuotionem improbatu-

Rom. 15.
1. Theff. 5.

baturus sis. DEVS liberet ecclesiam suam ab istis pestilentibus seductoribus ouicularum infirmarum Christi, & omnis piæ disciplinæ contemptoribus.

Octauæ probationis calumniæ, solidissimè & euidentissimè tū in Confutatione, tum in ijs quæ superius dicta sunt, depulsæ & euersæ sunt. Notissimum est Christum non tantum dixisse: Accipite, edite, bibite. Sed etiam: Hoc facite in mei memoriam. ijsque posterioribus verbis dedisse Apostolis, eorumque successoribus potestatem offerendi sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Idque non ad restrictum aliquem effectum aut fructum, sed ad omnem omnino salutarem fructum: & pro omnium salute, tam mortuorum quàm uiuorum, iuxta perpetuam & consentientem omnium patrum doctrinam.

In Confutatione nonæ probationis scripseram: Si quis reperiretur scripsisse quod missa prodest ijs etiam qui carent bono motu mentis, hoc est, fide, corde contrito & pœnitente, precatione pia, & desiderio salutis, ac vitæ emendandæ proposito, & similibus, eum nobis non probari: sed me putare, neminem Catholicum unquam ita aut scripsisse aut sensisse.

Cauillatur, quod contra conscientiam propriam hoc scripserim: Neque enimme, tantum scilicet magistrum, ignorare comunissimum illud & receptissimum dogma: Quod non tantum missa, sed etiam sacramenta catholicorum valeant ex opere operato, etiam sine bono motu utentis. Et citat

Cauillatio.

R r ij Gabrie-

Gabrielem Biel missæ commentatorem, lectione 26.
85. 87.

Dilatio.

Respondeo, Catholicorum doctrinam de sacramentis, quod valeant ex opere operato, calumniosè depravant scelerati homines. Nam hac sermonis forma, operari ex opere operato, non aliud docent, quàm sacramentorum vim & efficaciam non pendere ex dignitate & valore boni motus vrentis sacramento: sed ex Christi institutione, qui signis dedit vim & efficaciam operandi effectus quosdam salutare & diuinos. Requirit tamen in adultis motus interiores fidei & pœnitentiæ, quibus scilicet obex alioqui contrariis sacramentorum operationibus amoueat: non autem, quorum dignitati & efficaciam, effectus sacramentorū sit adscribendus. In parvulis verò, in quibus interior nullus motus per ætatem esse potest, sacramentum operari salutarem suum effectum, sine omni motu interiori mentis bono. Quæ doctrina orthodoxa quantum distet à commento hereticorum, satis perspicit lector.

At inquit Illyricus: *Secus docet Gabriel Biel de valore sacramentorum ex opere operato.*

Respondeo, loca ab Illyrico citata, inspecta calumniam eius facillè depellunt. In lectione itaq; 87. sic scripsit Gabriel: Sacramenta nouæ legis, virtute operis operati conferunt gratiam: ita quod non requiritur bonus motus interior, qui mereatur gratiam, sed sufficit, quod suscipiens non ponat obicem. Sed in sacramentis,
&

& in sacrificijs veteris testamenti non conferebatur gratia ex hoc solo, quod suscipiens sacramento vtebatur, non ponens obicem, sed tantum conferebatur ex virtute boni motus interioris tāquam meriti, vt dicit Scotus. Hoc igitur tantum docet Gabriel, in sacramentis nouæ legis ritè percipiendis sufficere, quod non ponatur eis obex. quod non potest fieri in adultis sine vera fide, & pœnitentia de peccatis voluntariè admissis. requiri quidem bonum motum fidei & pœnitentiæ, at non requiri bonum motum interiorem, tanquam meritum illius effectus, què operatur sacramentum. Secus verò rem habere in sacramentis veteribus existimauit Scotus. cuius doctrinam hic non excutimus. Quia verò in paruulo nullus est obex, sacramenti efficaciam ibi reperiri sine vlllo bono mentis. Atque hæc Gabriel de sacramentorum operatione ex opere operato.

De Missa verò, sic scribit lectione 26. Notandum, quod Missa potest intelligi valere, & efficaciam habere dupliciter. vno modo, ex opere operante: alio modo, ex opere operato. Ex opere operante, hoc est, ex merito personali personæ celebrantis, propter quod confert Deus perita à sacerdote, his quibus orationem & missæ sacrificium applicat. Ex opere operato, id est, ex ipsa consecratione, oblatione, & sumptione venerabilis eucharistiæ, non habendo respectum ad personalem sanctitatem, aut meritum sacerdotis. & hoc modo missa profi-

R r iij ceret,

ceret, etiam si per impossibile, nullus mortali-
um esset in gratia. Sicut baptismus tollit origi-
nale, & confert gratiam infanti baptizato,
etiam si cuncti viatores essent peccatores.

Porro ne quis existimet, Missam posse pro-
desse, & valere adultis sine motu bono mentis:
addamus tertiam sententiam citatam ex le-
ctione 85. Imprimis sacramentum eucharistiæ,
velut sacrificium summo patri oblatum, ne-
dum veniale, sed & mortale, non dico sumen-
tium, sed omnium eorum pro quibus offer-
tur, & quantum ad reatum culpæ & pœnæ,
plus vel minus secundum dispositionem eo-
rum pro quibus offertur, tollit. & paulò pos-
tea: Et ideo si eos dispositos inveniatur, eis gra-
tiam obtinet, virtute illius veri sacrificij, à quo
omnis gratia in nos fluxit. Ex quibus verbis
luce meridiana clarius est, Gabrielem require-
re dispositionem motus interioris, ad effica-
ciam & fructum missæ in ijs pro quibus offer-
tur: & putidum mendacium Illyrici satis con-
futatum esse constat.

In Confutatione decimæ probationis dix-
ram: Missam tribus rebus potissimum constare,
consecratione, oblatione, & sumptione: quæ
non essent humana inuenta, sed ab ipso Christo
domino instituta.

*Cauillas-
tio.*

Respondet, quod consecratio & sumptio sint par-
tes communionis, se agnoscere, sed impiè illa ad missam
esse translata, & cum oblatione coniuncta.

Dilutio.

Sed obijcimus illi, potentissima illa verba
Christi:

Christi: Hoc facite: coniuncta esse ab ipso Christo cum verbis alijs: Accipite, edite, bibite, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. In quibus duobus Christi dictis tota & perfecta missæ substantia posita est.

Quod quoque identidem argutatur, in Christi verbis nihil dici de oblatione pro peccatis, pro toto mundo, proq; vivis & mortuis: Iam sæpius ei respondimus. Cùm constet Christum instituisse sacrificium secundum ordinem Melchisedech, in quo sub symbolis panis & vini per commemorationem & representationem mortis Christi, agnus ille immaculatus, qui tollit peccata mundi, incruentè & mysticè offeratur, eidentissimū est, sacrificiū illud agni immaculati offerri posse & debere pro peccatis, pro vivis & mortuis, proque omni salutari effectū, qui à patre cœlesti per agnum illum immaculatum postulādus est.

In vndecimæ probationis defensione totum se convertit ad horrendas & sacrilegas blasphemias contra sacrosanctum canonem Missæ, eum videlicet, qui in Romana & Latina ecclesia vsitatur.

Primum igitur calumniatur, totum canonem, humanum esse inuentum, vel ipso Gregorio Magno teste, qui ait: Canonem à quodam scholastico compositum esse, ut refert Micrologus capite 12.

Sed sane falsum perspicuè est, eā partē Canonis quæ consecrationē, oblationē, & cōmunionem comprehendit, ab hominibus institutā. Constat enim duas partes, vel ipso Illyrico authore, à

Canonis
sacrosana
eti defen
sio aduer
sus sacrile
gas blas
phemias
Illyrici.

1. Calumnia.

R r iij Christo

Christo institutas esse . Cui nos adiicimus tertiam illam partem, quæ est in oblatione posita secundum Christi institutionem : hoc facite in meam commemorationē. Reliquas verò partes à sanctissimis Pontificibus & eruditissimis paulatim additas , atque à scholastico quodam (quem Gelasium fuisse ante pontificatum tradunt) concinnatas . Quæ cum sint & ad actionem sacram, & ad sacræ actionis decorum congruentissimæ, non idèò contemni debent, quod ab hominibus, spiritus diuini magisterio, institutæ sunt, & nō ab ipso Christo disertè & clarè institutæ, mandatæ ac præceptæ. Et de hoc in confutatione decima copiosius diximus.

2. Calumnia.

Scripserā de Romano, & vſitato apud Latinos canone, quod sit ceu cōpendium quoddam prolixorum canonum Basilij & Chrysoſtomi:

Respondet, *falsissimum hoc esse. nam neutrum illorum ex Græca missa facere sacrificium propitiatorii, aut per eam velle animas ex purgatorio redimere.*

Ex missa Chrysoſt.

Sed tu expende Lector, vter mendacij verè reus sit. Sic enim scribitur in Missa diui Chrysoſtomi: Sacrificiorum ritum tu instituiſti, ac solennis huius & immaculati sacrificij celebrationem nobis tradidiſti tanquam dominus omnium. & post pauca: Tu es qui offers, & offeris, & accipiens & dans, Christe Deus noster. Rursus precatur sacerdos: Et idoneos nos redde ad inferèda tibi dona & sacrificia spiritalia pro nostris peccatis, & populi ignoratiis: & dignos nos fac, vt inueniamus gratiā in conspectu tuo,

vt ac.

vt acceptabile fiat sacrificium nostrū, &c. rursus: Et memento omnium qui dormierūt in spe resurrectionis & vitæ æternæ, & requiescere facito, vbi videtur lumen vultus tui. Et similes omnino, imò ferè iisdem verbis extant sententiæ in Missa Basilij. Tu Christiane lector, cognita iam vtriusque causa, æquum ferto iudicium. Et notissima est illa diui Chrysofomi sententia: Non temerè ab apostolis sancitum esse, vt in tremèdis mysteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multū contingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus constiterit populus extensis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur sacrificium. quomodo Deum nõ exorabimus pro his deprecantes. Agnoscunt igitur Græcorum missæ, missam esse sacrificium propitiatorium pro peccatis viuorum & mortuorum, quamlibet repugnet hostis veritatis Illyricus.

Primam impietatem sacrosancti canonis notauerat Confessio: Sanctorum inuocationem. Et responderam, Augustinum negare in eo canone fieri sanctorum inuocationem, sed tantum commemorationem. Inquit enim: Licet non fabricemus martyribus nostris tēpla sicut diis, sed memorias sicut hominibus. Non etiam ibi erigimus altaria, in quibus, ipsis sacrificemus: sed vni Deo & ipsorum & nostro sacrificium immolemus. nihilominus tamè eos ad sacrificium illud sicut homines Dei suo loco & ordine commemoramus. Nec ideo tamen à sacerdote qui

R r v sacri-

Chrysof.
hom. 69.
ad Antio-
che. & in
cap. 1. ad
Philip.

Aug. li. 22.
de ciuit.
Dei, ca. 10

sacrificat inuocantur . quippe qui non ipsis sacrificat, quia Dei sacerdos est, non illerū : ipsum verò sacrificium, corpus Christi est.

Hic vociferatur homo iste: *Vide, inquit, impudentiam hominis extremam . Quid Augustino episcopo Africano cum canone Romano, longè post, teste Gregorio, consarcinato ? Summa impudentia est, quod Augustinum facit patronum istius impij canonis.*

• Respondeo ò bone , non nominare quidem Augustinum canonem aliquem, sed disertè dicere , quod in celebratione sacrificiorum commemorentur quidem sancti , sed non inuocentur . At verò cum certissimum sit , apud ecclesias Africanas certam quandam formam celebrandi sacrificij vsitatam fuisse, quem canonem vocamus, hoc habuit earum ecclesiarum canon siue forma commune cum nostro (qualiscung; tandem earum canon fuit) quod in eo, sicut in nostro fieret commemoratio sanctorum , non autem inuocatio. Qua ratione igitur Africanus canon defenditur à nota hac impietatis de sanctorum inuocatione , eadem & Romanus canon à vestra calumnia liberatur. Verum quoniam de forma celebrandi diuina mysteria peculiari Africanis ecclesijs nihil vsquam scriptum reperitur, certè ex scriptis Augustini, & præsertim in epistola ad Paulinum episcopum, colligi potest , Canonem Africanum eundem fuisse cum Romano, in partibus præsertim præcipuis. Exponens enim illud Apostoli: Obsecro enim primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postu-

Auguf. ad
Paulinum
Epist. 59.

1. Timo. 2.

postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: partes canonis præcipuas describit, quas dicit per totam ferè ecclesiam in celebratione sacramentorum vsurpari & frequentari. Quibus partibus dum adnumerat commemorationem sanctorum martyrum, & tam frequenter in alijs libris testetur, in mysteriorum celebratione, defunctorum quoque spirituum fieri memoriam: quid habet impudens iste homo, quod vociferetur de Canone Africano contra Romanum, præsertim cùm Augustinus, studiosus lector librorù Ambrosij, Ambrosij Romanum canonem non ignorauerit?

Iam Augustini quoque testimonium supra citatum ex libro 22. de ciuitate Dei capite 10. contra nos detorqueere extrema impudètia conatur. *Damat, inquit, id ipsum testimonium Augustini aduersarios vehementissimè, quia ille negat, Christianos tunc templa sanctis struere solitos, vt nunc fit, vbi etiam eis sacra offerantur.*

Respondeo impudentissimum esse mendacium: Nunc templa strui sanctis, quibus sacrificetur, scilicet vt dijs (sic enim negat eis templa strui Augustinus) sed tantum in memoriam & honorem eorum extrui nunc, sicut & Augustini ætate. Quod verò addit, *etiam sanctis in templis extructis sacra fieri, aut sacrificia offerri*, nonne extrema malitia est, & mendacium impudentissimum?

Sed pergit adhuc mentiri: *Negat, inquit, Augustinus, Christianos solitos esse inuocare sanctos: at*

Cauillat. impudentissimè

Dilutio.

Cauillatio. Papisſte

Papistæ eos inuocant nõ solum vt mediatores, sed etiam vt opitulatores, ac plane deos.

Dilutio.

Vide lector deploratam malitiam. Ostendemus & adscripseram in nostra Confutatione cautionem circa verba illa Augustini. Nec ideo tamen à sacerdote, qui sacrificat inuocantur. quia intelligentiam eius explicabam: Sacerdotem in sacrificij celebratione ad sanctos sermonem non dirigere, scilicet tanquam deos quosdam, quibus sacrificium offerret, aut quos tanquam deos inuocaret: sed tantum eos ad sacrificium commemorare, quo & ipsi mundum vicissent. Quam intelligentiam causa subiecta plane requirit, quippe qui non eis sacrificet: sed tanquam aspis obturans aures ad salutarem explicationem, hæret in suo mendacio, Augustinum simpliciter negare sanctos esse inuocandos. Quid verò Augustinus de inuocandis sanctis cum Deo agentibus sentiat, ex eius scriptis perspicuum est.

August. de spi. & anima, ca. 59.
In Medit. ca. 23.
Lib. cõtra Faustum 20. cap. 21.
Epist. 137.

August. de cura pro mort.
Idem de ciuita. Dei lib. 22. ca. 8. & 10.

Denique quod argutatur, nos inuocare sanctos, non solum vt mediatores seu intercessores, sed etiam vt opitulatores: Nos sanè grato animo profitemur, illos esse opitulatores. Opitulantur enim nobis primum sua intercessione & interpellatione: deinde etiam accepta à Deo virtute, & potestate, non autem propria, possunt nostræ miseræ, afflictioni & necessitati subuenire. De quo disputat August. libro de cura pro mortuis, & libro de ciuitate Dei.

Scripteram, quod quamuis non inuocentur sancti in celebratione sacrificij, iuxta Augustini senten-

sententiam, vt dij quidam, quibus offeratur sacrificium: rectè tamen rogari Deum, vt eorum meritis & precibus in omnibus protegamur.

At contra hanc teterrimam (inquit blasphemus homo) idololatriam cultus sanctorum, præclaram opponit Augustini sententiam: Non sit nobis religio, hominum mortuorum cultus. quia si piè vixerunt, non sic habentur, vt tales quarant honores: sed illum à nobis coli volunt, quo illuminante, letantur meriti sui nos esse consortes. Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. Quod dictum, inquit, profecto obseruatu est dignissimum.

Sed quid hæc sententia quæso dicit contra preces sanctorum, aut eorum apud Deum merita, quibus vt adiuuemur rogamus? An ideo vt deos quosdam eos colimus & adoramus, quia eorum præcibus, qui sunt iam Deo acceptissimi, & meritis Deo commendari rogamus? An hæc est tetra idololatria acceptissimorum Deo amicorum, gratia quam habent apud eum, velle commendari vni illo vero Deo, cui cum ipsis inhærere & frui desideramus? Nisi te malicia Ilyrice excæcasset, nunquam ista tam blasphemata in sanctos Dei amicos effunderes. Ac de Augustini citato testimonio, certissimum est Augustinum de eo cultu, & de ea adoratione loqui, quæ deferenda est summo illi spiritui, qui per seipsum perfectus & in seipso est, qui que ab alio aliquo non pender, à quo perfectionem suam & naturam accipiat, qui est solus, vnus, & verus Deus, verum cultu honoris sanctos angelos & ho-

Cauillas

tio.

Augul. de vera relig. cap. 55.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

& homines colendos, ipse disertè testatur: Honoramus, inquit, ibidem eos charitate, non seruitute. Sed qua seruitute? Mane, audies. Nec eis templa construimus, scilicet tanquam dijs, & cæt. sicut & alibi scripsit: Nec te lateat (ò Maxime) & in sacrilega conuitia imprudentem trahat. Scias à Christianis Catholicis, quorum in vestro oppido etiam Ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum: nihil denique vt Numen adorari, quod sit factum & conditum à Deo, sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia.

Aug. epif. 44. ad Maximū Mā darensem, & epif. 49 ad Deo gratias.

August. in quæst. super Exod. ca. 149. in qua agit de precib⁹ Moſis pro populo. Idem in lib. medit. cap. 23.

De sanctorum verò meritis quid senserit eruditissimus doctor, palam testatus est, quando scripsit: Cùm merita nostra nos grauant, ne diligamur à Deo, sciamus nos illorum meritis releuari posse, quos Deus diligit. Et quid de inuocatione Sanctorum senserit, clarissimè testatur liber Meditationum eius: Orate Dominum, inquit, orate omnia agmina Sanctorum, & vniuersi cætus beatorum, vt vestris precibus, meritisque adiuti, salua naue, & integris mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ salutis. Sed de hoc argumento alibi copiose scripserunt Catholici contra sacrilega conuitia aduersariorum.

Notauerat Confessio & aliam Missæ impietatem, nempe purgatorium, & Missæ pro defunctis. Ego verò opposueram clarissimam senten-

ten-

tentiam Augustini, imo, iudicio Augustini, totius Ecclesiæ sententiam, ex libro de cura pro mortuis.

Illyricus nondum placatus argutatur: *Non agitur de simplici aliqua memoria defunctorum, de qua loquitur ibi Augustinus: sed de missis pro mortuis, quas tempore Augustini in usu fuisse probet, si potest vel audeat. Nam quod veteres inter communicandum recitarunt nomina martyrum, aliorumque pie mortuorum, & tum sese mutuo ad eorum imitationem excitarunt, tum etiam Deo de pia ipsorum obdormitione gratias egerunt: longe alia res fuit, ac in infirmum à Missa differens.*

Accipe Illyrice euentissimam & solidissimam probationem, quæ demonstrat Augustini tempore Missas pro defunctis in usu fuisse. Sic ab eo scriptum est in Enchiridio: Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel elemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc profunt, qui cum viuerent, vt hæc sibi postea prodesse possent, meruerunt. Et ne quid hic de sacrificio mediatoris cauillari possis, quodnam illud intelligat, palam insinuat, dum subiicit: Cum ergo sacrificia siue altaris, siue quarumcunque elemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offerantur, pro valde bonis, gratiarum actiones sunt: pro non valde malis, propitiationes sunt. Pro valde malis, etiam si nulla sint adiumenta

mor-

August. de missis pro defunctis.

Cauillatio.

Dilutio.

August. in Enchiridio ca. 110.

mortuorum, qualescunque viuorum consolatio-
 nes sunt. Non hic Illyrice de defunctorum
 memoria, sed de oblatione sacrificij altaris &
 eucharistici (quod Missam appellamus) pro sa-
 lute defuncti agitur, atque adeo ad propitiatio-
 nem & expiationem peccatorum. Quid quæris
 amplius? Et sane in ea sententia, quam propo-
 sueram ex libro de cura pro mortuis, non fit
 tantum mentio memoriæ defunctorum: sed fit
 expressa mentio commendationis defunctorum
 in precibus, quæ domino Deo ad altare fundū-
 tur. Quæ commendatio, non est simplex memo-
 ria defunctorum, sed est supplex precatio
 pro salute defunctorum: idque ad altare, vbi
 Deo sacrificium offertur. Ille ipse ergo locus ve-
 stram cauillationem evertit, & sacrificium alta-
 ris pro defunctis manifestè probat. Et alibi scri-
 psit idem doctor: Perfectio tamen in hac vita
 nonnulla est, ad quam sancti martyres perue-
 nerunt. Ideoque habet ecclesiastica disciplina
 (quod fideles nouerunt) cum martyres eo loco
 recitantur ad altare Dei, vbi non pro ipsis ore-
 tur: pro cæteris autem commemoratis defun-
 ctis oretur. Rursus euidentissima est illa senten-
 tia Augustini, quam de sepultura matris suæ
 Monicæ scripsit. Nā neque in eis precibus quas
 tibi fudimus, cum offerretur pro ea sacrificium
 pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito ca-
 dauere priusquam deponeretur, sicut illic fieri
 solet, nec in eis precibus ego fleui.

Auguf. de
 vrb apof.
 sermo. 17.
 Idem lib.
 confess.
 cap. 12.

Aliam calumniam de puro pane & vino of-
 ferendo

ferendo ante consecrationem, idque pro peccatis totius mundi, & pro tota ecclesia, perspicue & solide confutauimus in scripto contra Confessionem, ex sententia sancti martyris Irenei, & ex oblatis olim veteribus sacrificijs sanguinis vitulorum & taurorum, idque pro peccatis veteris populi. Quæ sacrificia carnalia per se Deo non placebant, neque Deum placabant, neque denique peccata valebant expiare: sed tantum quatenus umbræ erant & figuræ sanguinis agni immaculati, qui suo tempore erat sacrificandus cœlesti patri in altari crucis. Et sanè cū Melchisedech ille rex Salem, qui Christi eucharisticum sacrificium præfigurauit, panem & vinum Deo offerret, non in pane & vino, rebus aded creatis hærebat: sed in typum, vt inquit Hieronymus, corporis & sanguinis Domini olim per Christū offerendi, eas creaturas obtulit. Ad eū modum creaturas panis & vini ante consecrationem mysteriorum diuinorum, tanquam res, in quibus celebrandum est diuinum mysterium, Deo offert ecclesia, in typum & signum consecrandorum diuinorum mysteriorū. Nec ob hoc reprehensa vnquā fuit, nisi ab hostibus cōiuratis.

Postremam calumniam proponebat Confessio, quod expressè orat sacerdos, vt Deus propitio vultu respicere dignetur super panem cōsecratum, quem dicunt esse ipsissimum Dei filium, hoc est, vt filio suo propitius sit: quasi sacerdos mediator sit inter patrem cœlestem, ac filium eius, quem illi offert.

Sf Ad

Ad hanc calumniam responderam, sacerdotem non precari ut pater propitiuſ fit filio ſuo, ſed ut benigno vultu reſpicere dignetur munera propoſita, quatenus ab eo tanquã mortali, infirmo & indigno homine offeruntur: hoc eſt, nõ ut filium verum Dei, in ſymbolis panis & vini oblatum, & in altari propoſitũ benigno vultu reſpiciat, & acceptum habeat: ſed ut ſacerdotis actionem & oblationem ſuſcipiat, & acceptam habeat, ſicut habuit oblationem & actionem ipſius Abelis, Abrahæ & Melchifelech ratam & gratam. Et ſic habere oſtenderam canonem Baſilij: Reſpice ſuper nos Deus, & ſuper hanc patriam noſtram, quam acceptare digneris, ſicuti accepta habere dignatus es munera Abel, & ſacrificia Abrahæ.

Cavillatio.

Hic Illyricus primum reiſcit canonem Baſilij: quem dicit ſcilitum eſſe, quamvis nunc nomine Baſilij venditatur. Verum quæ Baſilius in Miſſa ſua comprehendit, ea eius eſſe, ex alijs eius libris oſtendi poteſt. Vide lector epiſtolam 63. ad Neocæſarienſes.

Dilutio.
Ambroſii
canon.

Sed quid dicit ad canonem Ambroſij, qui ſic habet: Offerimus tibi hanc immaculatam hoſtiam, rationabilem hoſtiam, incruentam hoſtiam, hunc panem ſanctum, & calicem vitæ æternæ: & petimus ac precamur, ut hanc oblationem ſuſcipias in ſublimi altari tuo per manus angelorum tuorum, ſicut ſuſcipere dignatus es munera pueri iuſti tui Abrahæ, & quod tibi obrulit ſummus ſacerdos & Melchifelech?

Est

Est igitur canonis Romani & nunc vsitati sententia eadem cum Basilij & Ambrosij canone, velit nolit Aduersarius.

Sed vide obsecro Christiane lector hominē odio doctrinæ Catholicæ excæcatum, præcipientem irruere in Augustinum, dum se putat in hostem & aduersarium irruere. Scripseram, in dictis verbis canonis posse locum habere sententiam Augustini, qua scribit: Hoc est sacrificiū Christianorum. Multi vnum corpus sumus in Christo, quod etiā sacramento altaris fidelibus noto frequentat ecclesia: vbi ei demonstratur, quod in vna oblatione quā offert, ipsa offeratur.

Hic exclamat rursus bonus aduersarius: palpabilem esse vanitatem, quod dicam in hoc sacrificio totam ecclesiam offerri, quæ sit corpus Christi mysticū. *Verba, inquit, eius sunt hæc, ne quis suspicetur, me falsò ei tam absurda adfingere. Vbi, inquit, demonstratur, quod in ea oblatione, quā ecclesia offert, ipsa offeratur? Nū ergo (vociferatur) ecclesia offert ecclesiā pro ecclesia? An nō hic est ipsissimus spiritus vertiginis?*

Tempera tibi ò bone magister & propheta. Nō in me irruis, sed præceps aduersus Augustinum, cuius ea sunt verba, ruis. Et pro eo ego tibi respondeo, sicut & in Cōfutatione responderā: Ecclesiam corpus quoddā esse mysticū, cōstans capite & mēbris, & in prophetis scripturis quædam tribui ecclesiæ ex persona capitis, quædam ex persona membrorum: alia verò ex persona capitis & corporis siue membrorum: atque hinc fieri, vt ecclesia ipsa, sit & offerens

Aug. lib.
10. de ciuitate Dei.
cap. 6. &
20.

Cauillatio.

Dilutio.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

& oblata. Nec solum dicit Augustinus, vt ipse calumniatur, Christum summū pontificē offerre totam ecclesiam: sed etiam dicit, quod in ea oblatione quam ipsa offert, ipsa offeratur. Sed excæcato homini scio nos frustrā hæc quę manifestissima sunt canere.

*Cavilla-
tio.*

Amb. lib.
4. de sa-
cram. cap.
4. 5. 6.

Quod postremò scripseram in verbis cano- nis, quæ tam atrociter lacerant impij hæretici, nihil offendiculi visum esse sanctissimo illi & doctissimo Ambrosio, in libro 4. de Sacramen- tis, totam pericopen, de qua calumnia struitur, cum veneratione commemorantis, iste repre- hendens, scribit *non esse verum. Neque enim haberi in eius canone, vt propitio vultu aspicat: neque vt acceptū habeat illud munus, quod isti dicunt esse filiū Dei.*

At respondeo, si non verba ipsa, certè sen- tentiam, quam habet Basilius, & quam nos attribueramus Ambrosio, disertè haberi. Dicit enim Ambrosius: Et sacerdos dicit: Ergo me- mores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cælum ascensionis, offeri- mus tibi hanc immaculatam hostiam, ratio- nabilem hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem vitæ æternæ: & petimus ac precamur, vt hanc oblationē susci- pias in sublimi altari tuo per manus angelorum tuorū: sicut suscipere dignatus es munera pueri iusti tui Abel, & sacrificium patriarchæ nostri Abrahamæ, & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech. An nō hic disertè dicit Am- brosius, sacerdotem, antequam populus ad cō- munio-

munionem sacramenti accedat, offerre immaculatam hostiam, rationabilē hostiam, incruentam hostiam, panem sanctum, & calicem vitæ æternæ? Item sacerdotem petere ac precari, vt Deus eam hostiā suscipiat in sublime altare suū per manus angelorū, sicut suscipere dignatus est munera Abelis, Abrahę & Melchisedech. Quod quid est aliud quæso, quàm quod noster canon habet: vt propitio vultu aspicere dignetur superproposita munera, & ea accepta habere? Vides Christiane lector, nō me finxisse aliquid, sed ipsum calūniatorē manifestę cauillationis cōvinci.

Hic te obtestor Christiane frater, vt extremum caput istud libri 4. de Sacramentis Ambrosij, quod tibi impudēs cauillator commendat, considerare attentē non pigeat. Videbis in eo potentissimē conuelli vniuersas scelerati hominis calumnias contra sacrosanctam Missam. Dicit enim disertissimē & palpabiliter Ambrosius, sacerdotem offerre immaculatam hostiam, rationabilem hostiam, incruentam hostiam, panem sanctum, & calicem vitæ æternæ. Atque hoc est illud ipsum, quod Catholica ecclesia docet, & nos Catholicæ ecclesiæ filij defendere, quanto potuimus studio, hactenus cōtendimus.

Porrò quod impostor dicit, *clarè loqui Ambrosium de communionē ecclesiæ, non de Missa Papistica*, manifestissimum est eum loqui de tota actione, qua & eucharistia cōsecratur & offertur, & populo tandem dispensatur, docens totā actionem illam faciendā esse in cōmēmorationem mortis

Sf iij Chri-

Ambrosii
doctrina
missa cō-
mendatur

Christi: non autem de comunione tantum, vt contendit hostis cōiuratus sacrosancti & tremēdi sacrificij altaris. **DE** V s illuminet piorū corda, vt sacrosancti sacrificij coniuratos hostes detestentur, & corroboret ea, vt cum sanctissimo & eruditissimo Ambrosio constanter & intrepidē profiteantur, sacerdotes ecclesiæ Christi offerre celesti patri hostiā immaculatā, hostiam rationabilem, hostiam incruentam, panem sanctum, & calicem vitæ æternæ. Amen.

Quid in textu: Hoc facite in mei memoriam: pronomen, hoc, monstrvet.

Canon 1.
& 2. cōs
cilij Tri-
dentini,
sess. 22.
sub Pio
quarto.

C Anonem primum & secundum Concilij Tridentini, sessionis 22. sub Pio quarto. 1. Si quis dixerit, in missa nō offerri Deo verum & proprium sacrificium: aut quod offerri non sit aliud, quā Christum nobis ad manducandū dari, anathema sit. 2. Si quis dixerit illis verbis: hoc facite in meā cōmemorationem: Christū non instituisse Apostolos sacerdotes, aut non ordinasse, vt ipsi, alijq; sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, anathema sit.

Hos, in quā, sacros concilij canones acriter infectatur hoc loco Illyricus, multis ratiūculis & sophismatibus contēdens ostendere, quod pronomen, hoc, mōstret in verbis domini, actionē tantum cōmunionis, & non actionē oblationis. Quæ sophismata eius vt perspicuē confutemus & cōuellamus, primū videamus, quid Illyricus nomine & appellatione cōmunionis, vel actionis cōmunionis intelligat. Nā inconstās homo

variē

variè loquitur. Modò enim dicit: Ipsum bibere ac edere, esse illud facere, quod pronomen, hoc, mōstrat, & quod iubetur fieri in memoriā Christi. Modò verò dicit: Per illud, hoc facite, intelligi illud ipsum facere & præcipere, quod dominus proximè fecerat, dādo apostolis panem, & præcipiēdo comestionē. Nā, hoc, inquit, præsentē actionē mōstravit, quā ibi dominus instituit. Superius verò dixit: Quod consecratio & sum-
prio, partes sunt cōmunionis. Horū igitur singula excutiamus. Si per cōmunionem itaq; intelligatur præcisè bibere & edere, erit hic sensus verborū domini: hoc facite in mei memoriā: edite, & bibite in mei memoriā. At iuxta hunc sensum nihil aliud instituerit Christus, quā quod edatur panis, & bibatur vinū, idq; in memoriā ipsius: nō autē vt cōsecratio, siue, vt loquitur Illyricus, recitatio verborū cœnæ fiat super panē & vinū præsentia. quod tamen acriter & rectè faciendū esse tuetur Illyricus cōtra sacramentarios. neq; deniq; quod distributionē & cōmunicationē instituerit aut mādauerit. Cum enim hæc verba, edite & bibite, nō nisi ad vtētes sacramēto pertineāt, nihil per ea ordinatur, aut disponitur de cōfectione sacramēti, aut eius distributione: cūq; auth ore Illyrico verba hæc pertineāt ad vniuersam ecclesiā (sic enim Paulū intelligit) manifestū est per ea sic intellecta nihil ordinari de dispensatione aut consecratione. Hæc enim constat ad populū nō pertinere, sed tantū ad apostolos aut presbyteros ipsorum successores.

*In Sophis
mate 1.
& 2.*

*In Sophis
mate 3.*

*Quod hoc
facere,
nō sit edere
& bibere.*

1. Cor. 11.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

*Quod hoc
facere, nō
sit dispen-
sare alijs
panem et
vinum.*

Prorsus igitur vanum & falsum est, quod verbum domini perinde valeat, atque edite & bibite, & pronomine, hoc, monstrari actionem edendi & bibendi. Quod similiter, hoc facere, nō sit dare alijs panem, & præcipere comestionem, quod Christus proxime apostolis fecerat, ex eo manifestissimè ostenditur, quod per verba sic intellecta nihil ordinatur, aut instituitur de recitandis verbis cœnæ, aut conficiendis mysterijs: deinde verba sic intellecta ad populū pertinere non possunt. quod tamen mordicus contendit Illyricus. Non enim instituit Christus, vt populus sacramenta conficiat, aut verba cœnæ super præsentia panem & vinum recitet, aut etiam alijs dispenset: sed tantum vt populus ad participationem mysteriorum accedat, & de pane edat, & de calice bibat. Vanum igitur & falsum hoc quoque est, verbum domini dictum Apostolis, hoc facite, perinde valere, atque, vos Apostoli date alijs panem & vinum, & præcipite eis, vt edant & bibant, quod ego proxime feci. Hoc itaque duplici sensu reiecto, videamus de tertio illo sensu, quo per communionem, siue actionem communionis, duo se intelligere scripsit, consecrationem & sumptionem, hoc est, vt ipse sentit, recitationem verborum cœnæ, & sumptionem simul cum ipsa dispensatione seu distributione. Sanè Christum vtrumque fecisse, consecrassè certis verbis recitatis panem in corpus suum, & vinū in sanguinem, & ea postea apostolis dispensasse, clarissimè testatur

histo-

historia euangelica, & Pauli doctrina. Sed quoniam de consecratione Eucharistiæ hæreticam habet sententiam Illyricus, omiſſa tertia hæc eius sententia, ostendamus, quid propriè & verè pronomine, hoc, in verbis Christi monstratur: hoc facite in mei memoriam. Referunt itaq; euangelistæ & Paulus, dominum accepisse panem in manus, & gratijs actis benedixisse, fregisse, dixisse, hoc est corpus meum, dedisse discipulis, & dixisse, accipite & comedite: & post hæc omnia subiēcisse, hoc facite in mei memoriam. In his verbis cum certissimum sit, nō peculiariter demonstrari actionem illam edendi & bibendi, quod ne Illyricus quidem negare potest, qui requirit verborū euangelicorum recitationem super præsentia panem & vinum: nōne evidens est demonstrari totā actionem Christi, quam proximè descripserunt euangelistæ, Christum peregisse?

Sensus igitur proprius verborum Christi est: Sicut ego panem accepi in manus, illum benedixi, & certis ac præscriptis verbis consecraui illum in corpus meum, & distribui vobis: sic & vos facite, & quod me vidistis facere, hoc & vos facite: Accipite panem, consecrate eum, & dispensate alijs, atque hoc totum facite in mei memoriam. Vbi constat, pronomine, hoc, demonstrari actionem Christi, quam proximè fecerat, non partē aliquā actionis eius: nec tantum actionē siue communionē edentiū & bibētium, sed integram ipsam, & totam Christi actionem.

Si v Verum

Quid propriè demonstrat pronome hoc in verbis domini, hoc facite.

Pag. 219

Pfal. 105.
Malach. 1.

Verum vt opinor, non magnopere obfret aduersarius huic intellectui, in quo tantum de consecratione, & dispensatione, & sumptione mentio fit (nam illas partes actionis & communionis Christi, ipse scribit se agnoscere, & hanc actionem constantem duabus partibus per communionem se intelligere dicit) nulla autem in eo sensu videtur fieri mentio sacrificij & oblationis. Verū obseruandum est diligenter, quod ratio sacrificij & oblationis eatenus continetur in verbis, hoc facite, quatenus comprehenditur in ipsa Christi integra actione. Cū enim verbis, hoc facite, Christus iubeat Apostolos hoc ipsum facere quod ipse fecit: nisi ipse sacrificasset & obtulisset consecrando, certè offerendi potestas verbis illis, hoc facite, non comprehenderetur. At cum superius manifestissimè tum ex scripturis, quę testantur Christum in cœna functum fuisse sacerdotio secundum ordinem Melchisedech, & quod Melchisedech in pane & vino, tanquam in typo diuini mysterij fecerat, Christum in veritate corporis & sanguinis fecisse, tum ex testimonio vniuersæ antiquitatis, Christū consecrando panem in corpus verè sacrificasse & obtulisse, rectissimè Catholici interpretantur in verbis, hoc facite, significari: offerre & sacrificare. Non quod verbum, facere, significet propriè offerre & sacrificare: sed quia in actione Christi, integra, oblatio & sacrificiū continetur. Firma igitur & solida, & sola immota est Catholicorum sententia, pronomine, hoc, in

in verbis, hoc facite, demonstrari actionem Christi, eamque integram, & veram, ac propriam sacrificij rationem continentem. Sic Cyprianus: Iesus Christus dominus & Deus noster, ipse summus sacerdos Dei patris, sacrificium primus ei obrulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit. Vides Illyrice, quid dominus in sui commemorationem fieri præcepit. rursus Chrysofostomus: Hostiam nos mundantem obrulit, ipsam offerimus & nos. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationem quidem fiteius quod factum est. Hoc enim facite, inquit, in meam commemorationem. Attende Illyrice, si lubet, quid Chrysofostomo demonstrat pronomen, hoc. Sic Theodoretus: Clarum est, inquit, non aliud nos offerre sacrificium, sed illius vnius memoriam agere. hoc enim præcepit nobis ipse Dominus, dicens: hoc facite in meam commemorationem. attende quæso Illyrice. Et paulo superius cum tractarem cauillationem Illyrici de catechesibus veterum, copiosissime ostendimus per plurima alia patrum testimonia, & Christum sacrificasse in extrema cœna, & Apostolis suis, vt sacrificarent, ordinasse. Et nihil pudet impudentissimum hominem scribere: *Ne vnum ex patribus proferrî posse, qui liquido dicat & expressè, Christum ante communionem sacrificasse.*

Sed audiamus iam vanissimas ratiunculas & sophismata, quibus Illyricus contendit demonstrare per pronomen, hoc, in verbis, hoc facite, monstra-

Cypr. epi.
3. lib. 2.

Chrysofost.
in cap. 17
in epist.
ad Hebr.

Theodoretus in 8.
ca. ad Hebræos.

Illyricus
in ratiuncula
sophist. 19.

Excutiuntur
ratiuncule
Illyrici.

monstrari actionem tantum communionis, hoc est, actionem consecrationis, siue recitationis verborum euangelistarum de cœna Domini, distributionem & sumptionem. Nam hæc cõmunionis appellatione intelligere videtur Illyricus.

*1. & 2. ra
tiuncula.*

Prima & secunda ratiuncula sophistica sumpta est ex Paulo in epistola priore ad Corinthios capite II. dicente : hoc facite quoties biberitis in mei recordationem. & rursus : Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annũciabitis, vel annunciate, donec veniat. *Vbi Paulus videtur verba Christi, hoc facite, referre ad omnẽ ecclesiam: & interpretari quod, hoc facere, sit manducare & bibere ad recordationem Domini. Itaque pronomine, hoc, monstrari ipsum edere & bibere, & non actionem Christi.*

Confutatio.

Respondeo, si pronomine, hoc, apud Paulum demonstrat solum edere & bibere, quorũ Paulus expressam mentionem facit: consequens fore, Christum nihil de consecratione, siue, vt vult Illyricus, verborũ cœnæ recitatione instituisse, quod euidenter falsum est. Sin verò pronome, hoc, demonstrat quidem actionem illam edendi & bibendi, sed tamen non exclusã demonstratione actionis integræ Christi, qua & consecrauit, & obtulit, & distribuit corpus suum & sanguinem : non erit improbandum intellectus, comprehendens simul & integram actionem Christi, positam in consecratione, oblatione, & distributione, & Apostolorum ac populi

puli communionē & sumptione. atque omnia hæc simul demonstrata docet Paulus faciendā esse in Christi recordationem. Paulus itaque ad Corinthiorum ecclesiam scribens, & eam circa celebrationem mysticæ cœnæ instituens, & verba Domini ad populi ædificationem accommodans, docet, sumptionem corporis & sanguinis Domini faciendam esse reuerenter, & grato animo, sine strepitu & luxu cōuiuiorum, in recordationem Dominicæ mortis & passionis, imò omnium Christi beneficiorum. Quem sensum clarissimè constat nō excludere pronomine, hoc: etiam & vel imprimis demonstrari integram & totam actionem Christi. Quam si exclusam intelligas, exclusa quoque erit ordinatio omnis de eucharistiæ confectione & consecratione. quod prorsus absurdum est. Cæterū exactior Paulinæ doctrinæ excussio ad præsens institutum non pertinet.

3. Ratiuncula prorsus inanis est, & puerile planè sophisma. *Sensus communis flagitat, ut per illud, hoc facite, intelligatur illud ipsum facere, quod Dominus proximè fecerat, dando scilicet panem, & præcipiendo conestionem.*

Imò cum dominus vna & eadē actione consecrauerit panem, tanquam sacerdos secundum ordinem Melchisedech, dederit Apostolis, inuitans eos ad edendum: sensus communis flagitat, ut actionem integram proximè præcedentem demonstrauerit, quando mox subiecit: hoc facite in mei memoriam. Cum enim Christus parti-

3. Ratiuncula.

Solutio.

particulam aliquam certam actionis non peculiariter designarit, sacrilegiū est, verbis eius restrictionē affingere. Et iam paulo superius ostensum est, quod si actio edendi & bibendi sola demonstrata sit, nō poterit ostendi, quod integra communio à Christo ordinata sit. quæ, vt profitetur ipse Illyricus, duabus partibus constat, consecratione & sumptione.

4. Ratiūcula.

4. Ratiuncula est: *Quis sanæ mentis homo credat, euangelistas & apostolum, ac imprimis ipsum spiritum sanctum, toties narrantē actionem sacre cœnae Domini, tantam rem fuisse prætermisurum?*

Respondeo, si tibi oculi essent Illyrice, ad videndum cum vniuersa antiquitate iam inde ab exordio ecclesiæ, tu quoque reuerenter & venerabundus cerneres arcanum hoc mysterium, & angelicis quoque spiritibus, vt ait Chrysostomus, tremendum & adorandum, satis patefactum esse, tum per Prophetam Dauidem, vaticinantem de sacerdotio Christi secundum ordinem Melchisedech: tum per prophetam Malachiam, tum denique per Paulum ipsum in epistola priore ad Corinthios: & interea tamen incredulis gētibus & superbis hæreticis abditū. Et veneranda verustas ne cathecumenis quidē, quibus tamen scripturæ tam propheticæ quàm apostolicæ legendæ credebātur, ante baptismū, eucharistiæ mysterium patefaciendum putabāt.

Pfal. 105.
Malach. 1.
1. Cor. 10.

Vide August. in cap. ad Honoratum 110.

5. Ratiūcula.

5. Ratiuncula prorsus inanis est: *Omnis vetustas intellexit illud mandatum, hoc facite, de sacra cœna repetenda, & super id mandatum Christi, sacram cœnam fundamēta-*

fundavit, seu vt illi mandato obtemperaret, eam celebra-
rit. Quo ergo iure? qua conscientia, aut qua fronte isti
seductores à tã perpetuo ecclesiæ Dei intellectu recedunt?

Cohibe te bone Illyrice: Nō à perpetuo in-
tellectu ecclesiæ recedimus catholici, sed secun-
dum perpetuum totius vetustatis intellectum,
intelligimus in sacræ cœnæ celebratione secū-
dum Christi institutum, comprehendi sacrosan-
ctum missæ sacrificium, quod apud æquum le-
ctorem iam satis demonstratum speramus.

Solutio.

6. Ratiuncula hominē indicat stupore quodā
corruptum. Si, inquit, illa verba, hoc facite, de missa
intelligas, non habebitur vllum mandatū de sacra cœna
iteranda. Sicq; necessariò impiè fecerunt omnes, qui ea
vsi sunt vnquam. quod palpabiliter manifestum est.

*6. Ratiō
cula.*

Respondeo palpabiliter falsum esse, quod tu
nimis impudenter dicis manifestum esse. Mani-
festissimum est enim, quod hæc sententia: hoc
quod ego feci, facite etiam vos, idq; (vt Paulus
interpretatur) donec veniam: cōprehendat mā-
datum perpetuò iterandæ & celebrandæ cœnæ
vsque ad aduentum Domini.

Respōso

Æquè vanum & puerile est, quod adijcit Il-
lyricus: Non potest etiã illud, hoc facite, plures ac planè
diuersas res indicare. Nam clarè tantum de vna re aut
actione agit, non de duabus plane diuersis.

Nam si euāgelistæ sic disertè scripserunt: Hæc
integram meã actionem vos repetite: nihil sane
absurdi contineret ea scriptura, & tamen actio
integra illa pluribus rebus cōstaret, quæ tamen
omnes ad vnum finem conferuntur.

Et,

Et, Illyrico quoque autore, integra communio-
 nis actio duabus rebus diuersis constat, con-
 secratione & sumptione. Et tamen communio-
 nem ipse vult demonstrari, non partialem, vt
 opinor, sed integram. Nisi blasphemijs eius hor-
 rendis offensus Deus homini mentem adime-
 ret, tam ridicula sophismata tantus magister
 non effunderet.

7. Ratiun-
 cula.

1. Cor. 11.

7. Ratiuncula in Cōfutatione primæ & secū-
 dæ, magna ex parte confutata est. Sed addit hic
 aliquid. Si, dum scriberet Paulus ad Corinthios, fuisset
 Missa in vsu, dixisset: Conuenite omnes ad illud sum-
 mum communeq; sacrificium, idq; deuotissimè celebrate,
 & audite: est enim omnibus audientibus valde salutare.
 Vbi id peregeritis, tandem etiam communicate. Sed ille
 nulla prorsus facta mentione sacrificij, tantum de com-
 munionem agit.

Respōsio.
 1. Cor. 10.

Respondeo, quid Paulus de eucharistiæ sacri-
 ficio & oblatione senserit, indicat illustris eius
 collatio illa, qua comparat in eadem epistola,
 atque adeo in capite immediatè præcedente ho-
 stias veteres, quæ immolabantur Deo, & ho-
 stias, quas gētes immolabant dæmonibus cum
 eucharistia: & mensam siue altare Mosi & dæ-
 moniorum, cum mensa & altari nouæ legis.
 clarissimè significans, quod eucharistia, esset ho-
 stia in noua lege Deo immolata: sicut hostiæ le-
 gis offerebantur Deo, & hostiæ gentium dæmo-
 nibus. Sed de hoc Pauli testimonio, de quæ ca-
 uillationibus Illyrici contra illud, satis dictum
 est superius.

8. Ratiuncula vibratur aduersus eximium ecclesiastem, Frãcilcanum patrem, Ioannem Porthæsum Gallum, qui egregiã operam nauauit Antuerpiæ aduersus sectarios anno superiore, & obruit eum Illyricus luculento mendacio, dum dicit, eum sensisse & prædicasse, per pronomen, hoc, demonstrari corpus Christi præsens. Scribit enim disertissimè in libro suo, quem edidit de verbis Christi, hoc facite: totam actionem Christi comprehendendi in his verbis, hoc facite. Quod verum esse, cognoscere poterit lector ex ipsius libro de verbis, hoc facite, ædito contra cauillationes Illyrici.

8. Ratiõ
cula.

9. Ratiuncula. Christus in cœna expressè indicauit sui corporis oblationem, in cruce, non in missa fiendam. Dicit enim sanguinem suum fundendum esse. quod non potest intelligi nisi de effusione in cruce. Nam in missa non dicunt isti effundi sanguinem, sed offerri ac bibi tantum.

9. Ratiõ
cula.

Possem tibi Illyrice opponere probatissimos Græcos scriptores, qui illud de sanguine effundendo legunt, qui effunditur: & interpretantur de mystica effusione in ipso calice. Sed nihil opus est de ea re cum homine, quidlibet pro arbitrio reiiciendo contendere. Sed quenam est in tua argumentatione probabilitas consequentię? Christus indicauit corpus suum offerendum in cruce, & ibi fundendum suum sanguinem: non est igitur corpus eius oblatum mysticè in cœna: cum iam toties tot vetustos scriptores audieris, ingenuè profitentes, quod Christus in vltima

Respõsio.

Tt cœna.

caena, tanquam sacerdos verus secundum ordinem Melchisedech obtulit non panem & vinum in typo, sed corpus suum & sanguinem patri caelesti sub symbolis panis & vini.

10. *Ratiuncula.* 10. Ratiuncula idem ferè canit, quod quarta: quare illius confutatio ad istam quoque confutandam valet & sufficit.

11. *Ratiuncula.* 11. Ratiuncula est: *Scriptura non solum nullam commendationem missæ facit, eamve mandat: sed etiam manifestè eam damnat, dum constantissimè asserit, sacerdotium esse à Levitis in Christum translatum: ab eo verò ad neminem ulterius transire. Eum enim esse sacerdotem æternum.*

Respõsio. Ad hanc cavillationem satis superius respondimus: Sacerdotium sempiternum Christi, non transferendum in aliud aliquod sacerdotium: sicut Aaronicum seu Leviticum commutatum est in sacerdotium Christi. Verùm quod à Christo non essent constituendi sacerdotes quidam, qui eius vice hostiam non Aaronicam, sed mysticam & incruentam offerrent in ecclesia, novi testamenti tempore id scriptura non docet: imò clarissimè contrarium docet, dum dicit, quod hostia pura & immaculata sit tempore novi testamenti offerenda magno Dei nomini, toto orbe terrarum in omnibus gentibus, reiectis sacrificijs Aaronicis. Nam apud Malachiam clarissimum est, sermonem esse ad sacerdotes, & de hostijs offerendis per sacerdotes. Ostendimus quoq; superius, sacerdotium Christi secundum ordinem, seu ritum, & formam sacrificij Melchisede.

Malach. 1.

chifedechini, non esse eternū, hoc est, perdurans ad aduentū domini, nisi secundum quod Christus per sacerdotes illam formam sacrificij exhibet in ecclesia, vsque ad consummationē seculorū.

Addit Illyricus aliam probationem: *dum, inquit, tam grauius affirmat spiritus sanctus vnico sacrificio omnia peracta esse.*

Respondimus quoque superius, quod vnico illo Christi sacrificio in cruce peracta sint omnia, si pretij oblatis magnitudinem & virtutem spectes: sed nō, si spectes actualē salutis operationem & fructū. Requirit enim, vt virtus illius sacrificij applicetur ad operandū fructum salutis.

Inter ea verò instrumenta, quę diuinitus sunt ordinata, ad applicandā virtutem illam potentissimi sacrificij crucis, obtinere vel principem locum sacrificium eucharisticum, per quod virtus diuina operetur salutis effectus: & proinde verissimē & rectissimē dici, & esse sacrificium propitiatorium & expiatorium.

12. Ratiuncula: *Si Christus obtulisset patri suum corpus, oportuisset certē eum obtulisse ante communionem, non post, sicut & Papistę faciunt. Nam post communionem non restat iam eucharistia quę offeratur. At si ante communionem obtulisset, oportuisset eum nō consecratum panem offerre. Nam verba consecrationis induit Christus cum communionem coniunxit, vel potius in medio cōmunionis inseruit. dedit enim panem, dicens. Præterea si etiam antē obtulisset, tum ibi protinus subiunxisset mandatum de oblatione repetenda. quod Papistę dicunt esse in verbis: hoc facite in memoriam mei.*

12. Ratiuncula.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

*Fingant ergo vbi volunt missationem Christi in sacra
cæna, semper sibi et textui palpabiliter contradicēt.*

Responso.

Vanissimam esse hanc ratiunculam, facile animaduertere poterat Illyricus, si ad sacrificium sacerdotis Melchisedech attendere voluisset. Quemadmodū enim Melchisedech panē & vinum obtulit in typo, vt inquit Hieronymus, sacrificij Christi, quod in eius corporis & sanguinis oblatione perageretur & celebraretur: (obtulit autem ille panem tantum purum, & vinum) ita Christus veritatem præfigurata exhibiturus, ipse quoq; verus sacerdos secundum ordinem Melchisedech, panē & vinum, non iam puras creaturas, sed consecratas in corpus suum & sanguinē, obtulit patri cœlesti, & eius vultui præsentauit. Consecratio igitur panis & vini in corpus & sanguinem Christi, facta à sacerdote, cuius officium est sacrificium Deo offerre pro populi salute, ad veritatem exhibendam, quæ per oblationem panis & vini in typo præfigurata erat, hoc est, ad offerendum Deo non iam puras creaturas panis & vini, sed panem verum, cœlestem, panem vitæ, corpus & sanguinem Christi: verissima fuit oblatio & sacrificiū, quia in ea Christus fungens sacerdotio præfigurato in Melchisedech, consecrauit panem & vinum in suum corpus & sanguinem, tanquam hostias veras, per hostiam panis & vini à Melchisedech oblatam præfiguratas & designatas. Per hoc itaque quod Christus ad exhibendam veritatem præfiguratam, consecrauit panem & vinum,

*Diligens
explicatio
sacri-
ficij in
missa.*

num, quæ fuerunt hostiæ sacerdotis Melchisedech in typo, in hostias diuinas, nempe corpus suum & sanguinem: manifestissimè constat, quod Christus in cœna corpus suum & sanguinem, tanquam veras hostias, sub symbolis panis & vini, tanquam verus sacerdos secundum ordinem Melchisedech obtulit & sacrificauit. Sicut disertissimè dixit Augustinus: Christum de corpore suo & sanguine instituisse sacrificium secundum ordinem Melchisedech. & Hieronymus: Melchisedech in typo panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit. Consecratio itaque creaturarum panis & vini in corpus & sanguinem in hoc diuino mysterio cõsideranda est, non solum vt est potentissima conuersio creaturarum in corpus & sanguinem Christi: sed vt est transmutatio creaturarum, quas olim in typo obtulit Melchisedech in hostias spirituales corporis & sanguinis Christi, quarum oblatione veritas exhiberetur. Vnde scholasticè quidem, sed tamen aptissimè scripsit Caietanus, consecrationem hanc, esse consecrationem imolatitiam.

Respondemus itaque ad inanem cauillationem Illyrici, Christum obtulisse ante communionem, non purú panem & vinum, sed verum corpus suum & sanguinem, dum cõsecrauit tanquam sacerdos secundú ordinem Melchisedech panem & vinum in hostias, veritatem præfiguratam in typo sacrificij Melchisedech exhibens.

T t iij Quod

August. in
Hieron.
ad Marcel
lum.

Quod autem nugatur verba , consecrationis
 indiulſe Christum cum communione coniun-
 xisse, imò in medio communionis inseruisse, id
 consecratio & communio sanguinis ab euange-
 listis descripta planè confutant. Describit enim
 Lucas Christum dixisse : Accipite calicem , &
 diuidite inter vos , hoc est , vicissim ex vno
 omnes bibite . Ex quo manifestissimè con-
 fiat , quod non est inserta communioni ipsa
 consecratio . Non enim ad singulam bibitionem ,
 nouam consecrationem audebit fingere
 Illyricus : sed consecratio ante communionem
 facta est , & per eam semel factam permanſit
 sanguis in calice , donec omnes biberent .

Lucæ 22.

Marci 14.

Marcus verò , etiam post bibitionem omnium
 commemorat verba domini : Hic est sanguis
 meus : biberunt , inquit , ex illo omnes . & ait
 illis : Hic est sanguis meus noui testamenti . Ex
 quo manifestissimum est , euangelistas in reci-
 tatione verborum consecrationis non tenuisse
 semper rei gestæ ordinem . Existimo te iam
 cernere Illyrice, quod catholici Christi missam,
 hoc est , sacrificium , seu oblationem in cœna
 sacra astruentes & defendentes , nec sibi met,
 nec textui contradicant .

13. Rati-
 uncula.

13. Ratiuncula. Cum pronomen , hoc , sit singu-
 laris numeri , & vnâ tantum actionem monstret,
 non duas, idq; proximam tantum, testibus Grammaticis :
 sint autem duæ diuersissimæ actiones , Missa &
 communio, necesse est, vt communionem tantum mon-
 strent quæ proxima actio est : vtq; communionis qui-
 dem

dem iterationem significet, non autem oblationis, aut Missæ, etiam si fingatur Christus sacrificasse, & Missam fecisse.

Cauillationem hanc ineptissimam ipsa isto-
rum communio palam coarguit. Nam duabus
rebus & actionibus eam constare aperte pro-
fitentur: consecratione & distributione panis
consecrati. imo & tertia, quæ est panis conse-
crati usus. nam edere panem consecratum, ip-
sis est facere & agere. Si igitur communio ip-
sorum tam diuersis actionibus constans, potest
tanquam vnica actio, per pronomen singula-
ris numeri monstrari, cur non & actio totius
cœnæ, continens consecrationem, oblatio-
nem, & dispensationem? Et quando legispe-
rito interroganti quid faciendo vitam æter-
nam possidere posset, respondit Dominus ser-
uator tandem: Hoc fac, & viues: non vni-
cam aliquam actionem, sed obseruationem to-
tius Decalogi in præceptis duobus dilectio-
nis contentam commendauit, demonstrans v-
niuersam legis impletionem per pronomen sin-
gulare, hoc.

14. Ratiuncula. Si antea obtulisset corpus suum
pro humano genere, debuisset in communi-
one dicere: hoc est corpus meum, quod pro vobis modò à me ob-
latum esse vidistis.

Respondet sapius iam citati patres: Quia sa-
crificium istud mysticū Christus instituit, tan-
quam exemplar, imaginem, & recordatio-
nem illius cruenti in cruce sacrificii, ideo non
T c iiii debuit

Respōsio

Luc. 10.

14. Ratiū
cula.

Respōsio

debit huius facere expressam mentionem, antequam illud esset secundum veritatem exhibitum.

15. *Ratiuncula.*

15. *Ratiuncula.* Si Christus duas actiones ibi instituit, nempe & Missam & communionem, dixisset certe in plurali: Hæc facite, vel hæc duas actiones facite in memoriam mei. quo clarè ac perspicuè de tanta re præcepisset, ordinassetq̃.

Responso

● Iam satis superius responsum est, totam actionem cœnæ, ad finem vnum, nempe memoriam mortis præceptâ fieri, vnicam censei actionem, etiam si diuersis actionibus constet. Sicut vna est communio, quæ diuersis actionibus consecrationis, dispensationis, & perceptionis constat, autore ipsomet Illyrico.

16. *Ratiuncula.*

16. *Ratiuncula.* Quid attinet bis offerre Christum suum corpus, semel in cœna, postea in cruce? Cum scriptura affirmet, vnicam oblationem redemptionem nostram esse peractam, non duabus aut multis: & Christum semel tantum intrasse in sancta sanctorum, & semel tantum eum plenam redemptionem reperisse.

Hebr. 10.

Responso

Iam antè responsum est, vnicam oblationem Christi, eaque cruenta, redemptionem nostram esse peractam secundum potentiam, & magnitudinem, & valorem pretij oblatis, hoc est, sanguinis pretiosi Christi, sed non secundum effectum & fructum: ideoque opus adhuc esse tam sacramentis quàm sacrificijs, in quibus applicata immensa virtus passionis oblatae, operetur fructus & effectus salutares in ijs quibus per sacramenta vel sacrificia diuinitus ordinata appli-

cantur.

cantur. Atque ad hanc pretij magnitudinem & sufficientiam offerendam Christus sanè per sanguinem suū pretiosum semel tantum intrauit in sancta, æterna redemptione scilicet secundū potentiam pretij inuenta. Porrò cur Christus bis voluerit seipsum offerre, ipsemet indicat, dum dixit: hoc facite in mei memoriam. quasi dicat: hoc incruentum sacrificium corporis & sanguinis mei ego primus celebros & perago, vt institutam vobis sacrificium, perpetuò recordatiuum & representatiuum cruenti sacrificij, quod mox in cruce peragam, per quod illius cruentæ oblationis possitis perpetuo fructus & effectus percipere.

17. Ratiuncula. *Christus vnum tantum memoriale instituit, non plura. Si id est Missa, non ergo communio. & contra. Itaque id ex istis duobus, quod non est memoriale passionis domini, tanquam inutile aboleatur potius quam retineatur. cui enim tandem vsui esse posset?*

Respondent Illyrici inani huic cauillationi vniuersi patres: Totam cœnæ actionē, esse memoriale vnum perfectum passionis Domini: & oblationem, qua corpus separatim, & sanguis separatim (quemadmodum in cruce sanguis à corpore separatus fuit) offeruntur in recordationem: & etiam communionem, qua corpus separatim, & sanguis separatim fidelibus dispensantur, quando ea separatim dispensari spiritus sanctus ecclesiæ suggerit. Et sanè, sicut superius ostendimus, magis propriè oblatio corporis & sanguinis Christi, passionis memoriale est, quàm

T t v ipsa

Aug. aduersus articulos falso sibi impositos.

17. Ratiuncula.

Responso

ipsa communio. Nam quando iuxta magisterium spiritus sancti altera tantum species populo communicatur, ipsa per se communio, seu distributio corporis solius, figuram & representationem mortis & passionis Christi, non videtur habere. Quamquam hoc certissimum sit, sine grata recordatione mortis & passionis Christi, vel solum corpus non rite suscipi.

18. Ratiuncula, conclusio- nem continens.

18. Ratiuncula conclusionem continet. Illa verba igitur, hoc facite in memoriam mei, teste dicitur Paulo, & ipso Christo, ac toto contextu, omnique vetustate ecclesie, quae illo, & nullo alio verbo aut mandato freta, sacramentum celebravit, proprie ad communionem, non ad missam pertinent. Quare Concilium Tridentinum contrarium decernens, & excommunicans omnes non consentientes, in illis verbis missam institutam esse, excommunicat etiam ipsum Paulum, ac Spiritum sanctum, & vicissim excommunicatur ab eo. Sic ea Hieron. Beda, Glossa Interlinearis, & alij omnes intellexerunt.

Responso

Ex hac conclusione Christiane lector agnoscere clarissime potes, quod spiritus mendacii istum hominem totum possidet, qui non veretur impudentissime mentiri, omnem vetustatem verba Pauli ac Christi, hoc facite in mei memoriam, proprie ad communionem, & non ad missam referre. Puto enim te probe meminisse, innumeratos patres superius citatos clarissime & disertissime testari, Christum tanquam sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, in cena obtulisse patri corpus suum & sanguinem: atque ut id ipsius exemplo Apostoli, eorumque successores

fores facerent vsque ad aduentum suum præcepisse, & mandasse per verba hæc, Hoc facite.

Audiuisti beatum Cyprianum disertè dicentem: Dominus noster Iesus Christus sacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit.

Audiuisti Theodoretū dicentē: Clarū est non aliud nos offerre sacrificiū, sed illius vnus nos memoriam agere. hoc enim præcepit nobis ipse dominus: Hoc facite in mei cōmemorationem.

Audiisti & Hieronymū dicentē: Quod autem dixit, Tu es sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech: mysterium nostrū in verbo ordinis significatur, nequaquā per Aaron irrationalibus victimis immolādis, sed oblato pane & vino, id est, corpore & sanguine domini Iesu.

Et audet adhuc inuerecundus homo Hieronymum citare in commentario epistolæ prioris ad Corinthios. Cuius commentarij author (nam constat non esse Hieronymi) sicut & Paulus in eo loco, verbum, facite, etiam ad populum refert. de quo superius in solutione primæ & secundæ rationis satis copiosè diximus.

Quod verò Bedā quoque citare non veretur, perspicuū est omnibus, Bedā non suam, sed Augustini vbique explicationē tradere. Iam autem satis, superq; de Augustini clarissimis sententiis ostensum est: Christū de suo corpore & sanguine instituisse nouam oblationem noui testamenti.

Post

Cyp. epi.
3. lib. 2.

Theodoro-
retus in c.
8. ad Heb.

Hieron. in
quæst. He-
braicis.

19. *Ratiuncula.*

Post conclusionem bellam, attexit & decimamnam ratiunculam puerilem. Quod si, in-
quiens, omnino verum est secundum Concilium Tridentinum, Christum in illis verbis, hoc facite, mandasse, vt
Apostoli Missam faciant, tum necesse est eos ibi protinus
omnes missasse, aut duodecim missas demurmurasse. Clare
enim verbo presentis temporis precipit: hoc facite. Quare
aut fuerunt inobedientes Christo, aut mox omnes mis-
sarunt.

An te non pudet Illyrice tam puerilium ca-
uillationum? quasi cum dominus accumbens in
domo Pharisei, diceret Phariseis: Date eleemo-
synam, & omnia munda sunt vobis (quia vsus
est temporis presentis verbo, date) non permi-
serit, vt congruo & oportuno tempore darent
eleemosynam, & mundarentur.

20. *ratio
de missæ
effectu.*

Post has bellas ratiunculas, scurriliter nuga-
tur, ac tandem extremam rationem proponit.
Ex eo quoque, inquit, extrema vanitas missæ depre-
hendi potest, quod ipsimet ignorant, quid tandem efficiat
vel prosit missa. Tiletanus, inquit, dicit esse sacrificium
commemorative, eucharisticum, siue gratiarum actio-
nis, & supplicatorium: quod ipsum quidem non satisfaciat
pro peccatis, sed tantum petat, vt semel parta morte
Christi satisfactio nobis applicetur. At contra, alij dicunt,
missam esse verè propitiatorium, ac expiatorium sacrifi-
cium. Tapperus & Biel dicunt esse satisfactorium.

Tapp. ar-
ticu. 61.
Biel lect.
85.

Responso

Respondeo, Catholicos constanter docere
cum Concilio Tridentino, sacrificium Missæ
esse expiatorium, propitiatorium, & satisfacto-
rium. Quod verò ad meam pertinet sententiã,
iam

iam suprà feadam calumniam istius hominis satis confutauī. Nusquam enim demonstrabit me scripsisse, quod ipsum quidem non satisfaciatur pro peccatis: sed tantum petat, vt satisfactio parta morte Christi nobis applicetur. Id enim tantum scripsi: In cruce exhibitam esse patri passionem, quæ potens sit, & sufficiat satisfacere, & expiare omnia peccata: sed quæ expiationis fructum & effectum non operetur, nisi sit vel per sacramenta, vel per hoc sacrificium, aut alia diuinitus ordinata instrumenta, applicata: applicatam autem iam operari fructum expiationis & satisfactionis. Scripsi igitur, & rectè me scripsisse confido: Sacrificium Missæ, esse sacrificium commemoratiuum siue representatiuum mortis Christi. Scripsi, esse sacrificium gratiarum actionis. Scripsi, esse sacrificium deprecatiuum, quia in eo ecclesia deprecatur, vt ob pretium sanguinis immaculati agni, qui in eo offertur cœlesti patri, peccata expientur, & reatus peccatorum aboleantur. Sed ex his, bone Illyrice, non est consequens, sacrificium hoc non esse expiatorium, aut satisfactorium, aut denique propitiatorium: imò contrarium potius consequitur, nempe quia in eo offertur commemoratiuè cum gratiarum actione & postulatione verus agni immaculati sanguis. Fieri non potest, quin virtus illius potentissimi sanguinis per illud & in illo applicata fidelibus, operetur in eis: si modò ritè dispositi sint, & præparati salutare effectus expiationis peccatorum

torum satisfactionis, & alios quoslibet ad salutem pertinentes.

Quod autem reuerendum virum illum Tapperum, colendum meum præceptorem, inter dubitantes de fructu Missæ recenset, iniuriam ei facit. Non enim dubitare se scribit, an sit expiatorium aut propitiatoriu sacrificium, sed hoc solū ipse indiscussum & in medio relinquit. An culpa quoque mortalis, & reatus æternæ damnationis per huius sacrificij applicationem expientur: sicut de peccato veniali, & de reatu pœnæ post culpam mortalem remissam restantis, hoc doctores constanter tradunt, imò & Concilium definit: Quanquam sibi magis probari dicat, quod etiam secundum sententiam Pontificis Alexandri, per hoc sacrificium expientur etiam crimina.

Quis primam Missam fecerit. Nugatur postremò de eo, quis primam Missam fecerit, & dicit me, quod scripserim Christum esse authorem Missæ, hoc est, sacrificij Eucharistici, & primum sacrificium Missæ obtulisse, contrariari alijs, qui dicunt vel Iacobum Hierosolymis, vel Petrum Antiochiæ primam Missam fecisse.

Cùm malitiosus homo satis intelligat, quod diuersis considerationibus verum esse possit, quòd Christus primus Missæ sacrificium fecerit, & quod alius aliquis, solennibus & congruentibus tanto sacrificio ritibus institutis, primus eam fecerit: valeant huiusmodi futiles hominis istius ineptiæ & argutiæ.

Confido in Christo, Christianū lectore hifce vanis-

vanissimis ratiunculis & argutijs adeo nihil per-
 turbandum contra fundatissimam, & perpe-
 tuam ecclesiae Christi doctrinam de sacrosan-
 cto illo & tremendo altaris sacrificio, hoc est,
 missa: vt eis consideratis, magis confirmandus
 sit & stabiliendus, quando videt aduersus ve-
 ritatis lucem, nihil nisi fumos quosdam & te-
 nebras offundi posse, nihil que solidi, sed tantum
 pueriles quasdam & inanissimas ratiunculas ab
 hominibus veritatis oppugnandae studiosissi-
 mis obiectas esse.

DE SACRAMENTA- RIORVM ERRORE.

CAPVT XVI.

IN capite de errore sacramentario-
 rum, primum damnaueram con-
 fessionem, quod ea reiiciat trans-
 substantiationem, & ostenderam,
 nisi ea agnosceretur, non posse ver-
 borum Christi; hoc est corpus meum: proprium
 sensum constare, sed necessariò ad tropu à ver-
 borum proprietate discedendum esse. Prorsus
 enim fieri non posse, vt panis (pronome, hoc,
 demonstratus) sit corpus Christi. Sicut fieri non
 posse manifestissimū est, quod panis sit lapis aut
 lignum: æquè enim inter se disparata esse, pa-
 nem & corpus Christi, sicut panem & lapidem,
 aut lignum.

*De prop-
 prio sensu
 verborum,
 hoc est corp-
 meum.*

Hunc